

MINUTA

Întâlnirii președinților secțiilor penale ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel cu procurorii șefi secție judiciară de la nivelul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și parchetelor de pe lângă curțile de apel

21-22 noiembrie 2016
Hotel Capitol – Salon Luvru

În perioada 21-22 noiembrie 2016 a avut loc la București, *Întâlnirea comună a președinților secțiilor penale ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și ale curților de apel cu procurorii șefi secție judiciară din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și al parchetelor de pe lângă curțile de apel*, dedicată discutării aspectelor de practică neunitară în materia dreptului penal și dreptului procesual penal.

Dezbaterile au fost moderate de doamna judecător Ana Cristina Lăbuș și doamna procuror Alexandra Mihaela Șinc, formatori cu normă întreagă ai INM la disciplina Drept penal și drept procesual penal.

Înalta Curte de Casație și Justiție a fost reprezentată de doamna judecător Mirela Sorina Popescu, Președintele Secției penale și doamna Silvia Cerbu, judecător în cadrul Secției penale.

Curțile de apel au fost reprezentate, în principal, de președinții secțiilor penale și de judecători desemnați din cadrul acestor secții.

Din partea Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – Secția judiciară, Serviciul judiciar penal a participat doamna procuror Irina Kuglay.

La dezbateri au participat și domnul Horațiu Răzvan Radu, Subsecretar de stat, Agentul Guvernamental pentru Curtea de Justiție a Uniunii Europene, precum și doamna judecător Ileana Popa și domnul procuror George Virgil Gavrilă, din partea Agentului Guvernamental pentru Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

În deschiderea întâlnirii, domnul procuror Nelu Ciobanu, Director adjunct responsabil cu formarea continuă al INM, a precizat că evenimentul, primul de acest fel, face parte din seria celor 9 întâlniri dedicate identificării și discutării problemelor de practică neunitară, organizate în temeiul Hotărârii Secției pentru judecători a CSM nr. 148/2015. A precizat că ulterior întâlnirilor minutele dezbaterilor sunt publicate pe site-ul INM, adresând invitația participanților de a consulta pagina web a INM și de a disemina concluziile întâlnirilor, pentru a preîntâmpina supunerea spre dezbateri a unor probleme de drept deja discutate și soluționate. În continuare, a subliniat că importanța întâlnirii rezidă și în faptul că oferă ocazia unui dialog interprofesional nu doar cu privire la problemele de drept, ci și cu referire la aspecte de natură administrativă, de colaborare instituțională.

În urma dezbaterilor, referitor la temele incluse în punctajul de discuții, s-au conturat concluziile expuse în cele ce urmează.

1. Titlul problemei de drept: Consecințele neefectuării expertizei psihiatrice a inculpatului minor cu vârsta între 14 și 16 ani pentru care se propune arestarea preventivă

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 202 alin. (2) C.pr.pen.

Cuvinte cheie: expertiză psihiatrică, arestare preventivă inculpat minor

Într-o opinie, s-a apreciat că expertiza medico-legală psihiatrică este obligatorie în cazul minorilor cu vârste între 14 și 16 ani, legea instituind o prezumție relativă de lipsă a discernământului care, în lipsa expertizei, nu a fost răsturnată în cauză. Susținătorii acesteia au în vedere prevederile art. 202 alin. (2) Cod procedură penală, conform cărora „nicio măsură preventivă nu poate fi dispusă, confirmată, prelungită sau menținută dacă există o cauză care împiedică punerea în mișcare

sau exercitarea acțiunii penale” și concluzionează că în lipsa unor concluzii (măcar provizorii) privind existența discernământului, judecătorul nu poate aprecia cu privire la existența ori inexistența unei cauze care împiedică punerea în mișcare sau exercitarea acțiunii penale.

Într-o altă opinie, s-a apreciat că, din cauza timpului scurt care trece, de regulă, între debutul anchetei penale și momentul formulării propunerii de arestare preventivă, nu se poate efectua expertiza medico-legală psihiatrică, astfel încât lipsa acesteia nu constituie un impediment pentru luarea măsurii preventive.

Participanții au agreeat, în majoritate, opinia potrivit căreia, fiind vorba despre o prezumție legală relativă, revine organelor judiciare, în speță procurorului, obligația de a face dovada în sens contrar, respectiv în sensul existenței discernământului la data săvârșirii faptei, pentru verificarea condițiilor prevăzute de dispozițiile art. 202 alin. (2) C.p.p. Ca urmare, deși, în multe cazuri, raportul de expertiză medico-legală psihiatrică nu se poate depune în intervalul de timp dintre constatarea faptei și formularea propunerii de arestare preventivă, procurorul trebuie să motiveze existența discernământului, cu referire la alte mijloace de probă. Cu privire la sfera acestor mijloace de probă, nu s-a putut formula o opinie majoritară. Referitor la acest ultim aspect au fost exprimate opinii atât în sensul necesității unui act medical, cât și opinii în sensul că, date fiind valoarea probatorie relativă a expertizei și actelor medicale, faptul că existența/inexistența discernământului reprezintă o stare de fapt, precum și etapa incipientă a urmăririi penale și obiectul verificărilor pe care dispozițiile art. 202 alin. (1) C.pr.pen. îl impun pentru dispunerea măsurilor preventive – suspiciunea rezonabilă privind săvârșirea faptei –, dovada discernământului poate fi făcută cu orice mijloace de probă (declarații de martori, împrejurările comiterii faptei, declarațiile inculpatului etc.).

S-a mai precizat că obligativitatea expertizei psihiatrice în atragerea răspunderii penale a inculpatului minor subzistă chiar dacă se recunoaște posibilitatea de a proba existența discernământului în vederea dispunerii unei măsuri preventive și prin alte mijloace de probă decât raportul de expertiză, motivarea fiind aceea că consecințele dispunerii unei măsuri preventive, pe de o parte, și cele ale punerii în mișcare a acțiunii penale, pe de altă parte, sunt esențialmente diferite.

2. Titlul problemei de drept: Aplicabilitatea a deciziei I.C.C.J. nr. 1/2004 pentru soluționarea unui recurs în interesul legii, raportat la reglementarea actuală a art. 19 alin. (1) C.p.p

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 19 alin. (1) C.pr.pen.; decizia ÎCCJ nr. 1/2004 (RIL)

Cuvinte cheie: acțiunea civilă în procesul penal

Potrivit art. 19 alin. (1) C.p.p., acțiunea civilă în procesul penal are ca obiect tragerea la răspundere pentru „prejudiciul produs prin comiterea faptei care face obiectul acțiunii penale”.

În consecință, în practică se pune problema posibilității acordării de despăgubiri civile pentru prejudiciile cauzate prin distrugerea sau degradarea unor bunuri în cazul unor persoane prejudiciate, altele decât cele vătămate în mod direct prin comiterea faptei care face obiectul acțiunii penale. În cele mai multe dintre cazuri este vorba despre cauze având ca obiect accidente rutiere soldate cu vătămarea corporală sau moartea unor persoane, dar și cu distrugerea autoturismelor implicate.

Problema a fost discutată cu ocazia întâlnirii de la Tg.Mureș (septembrie 2016) la care au participat președinții de secții penale ai curților de apel, precum și reprezentanții ÎCCJ și ai PÎCCJ.

Într-o opinie, majoritară, s-a arătat că, într-o astfel de ipoteză, competența ar aparține instanței penale învestită cu acțiunea penală, pentru argumentele reținute în Decizia nr. 1/2004 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, dată în soluționarea unui recurs în interesul legii (decizie care și-ar păstra valabilitatea și în condițiile intrării în vigoare a Noului Cod de procedură penală, prin prisma argumentelor ce au stat la baza ei).

Într-o altă opinie, minoritară, s-a arătat că într-o astfel de ipoteză competența ar aparține exclusiv instanței civile, față de formularea diferită a art. 19 alin. (1) C.pr.pen. („acțiunea civilă exercitată în cadrul procesului penal are ca obiect tragerea la răspundere civilă delictuală a persoanelor responsabile potrivit legii civile pentru prejudiciul produs prin comiterea faptei care face obiectul acțiunii penale”) comparativ cu vechiul art. 14. În acest context, paguba suferită în urma distrugerii ori deteriorării unor bunuri ca urmare a aceleiași fapte (pentru care nu s-a dispus trimiterea în judecată) nu poate fi inclusă în noțiunea de „prejudiciu produs prin comiterea faptei care face obiectul acțiunii penale” (care ar include strict vătămările aduse vieții sau sănătății unei persoane).

Participanții au agreeat, în unanimitate, ideea potrivit căreia nu se poate repara în procesul penal prejudiciul produs unei persoane care este terț față de acțiunea penală.

Majoritatea participanților au ajuns la concluzia că decizia nr. 1/2004 a ÎCCJ, pronunțată în soluționarea unui recurs în interesul legii, își menține aplicabilitatea, în sensul că instanța penală investită cu judecarea acțiunii penale în cazul infracțiunilor complexe - uciderea din culpă/vătămarea corporală din culpă săvârșite de un conducător auto - este investită să judece acțiunea civilă, atât cu privire la pretențiile formulate în legătură cu decesul victimei sau cu vătămările corporale suferite, cât și cu privire la pretențiile referitoare la bunurile distruse ori deteriorate ca urmare a aceleiași fapte.

Considerentele deciziei menționate își păstrează valabilitatea și sub imperiul actualei reglementări, chiar dacă interpretarea literală a textului art. 19 alin. (1) ar conduce la concluzia că se limitează răspunderea civilă a autorului uciderii din culpă/vătămării corporale din culpă doar cu privire la prejudiciul ce decurge din urmarea imediată a infracțiunii respective - textul respectiv are în vedere "fapta care face obiectul acțiunii penale", și nu încadrarea juridică a acesteia.

În plus față de argumentele aduse în favoarea acestei soluții cu ocazia întâlnirii de la Târgu Mureș au fost aduse în discuție și rațiuni de ordin practic, în sensul că o eventuală soluționare a acțiunii civile cu privire la pretenții privind bunurile distruse ori deteriorate ca urmare a aceleiași fapte este supusă, potrivit dispozițiilor legale, taxării la valoarea prejudiciului reclamat.

A fost exprimată și opinia contrară, în sensul că, față de noua formulare a legii (mai restrictivă), decizia nu mai este aplicabilă (conform dispozițiilor art. 474¹ C.pr.pen.), ceea ce reprezintă o revenire la practica tradițională în materie.

3. Titlul problemei de drept: Posibilitatea participării colaboratorilor la activități de supraveghere tehnică, în condițiile deciziei CCR nr. 51/2016

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: decizia Curții Constituționale nr. 51/2016

Cuvinte cheie: supraveghere tehnică

În motivarea propunerii acestei teme pentru agenda întâlnirii s-a arătat că au apărut în ultima perioadă în spațiul public și în presă opinii conform cărora colaboratorul, așa cum este acesta prevăzut în dispozițiile art. 148 alin. (10) C.p.p., nu poate fi utilizat de organele de urmărire penală pentru a participa la activitatea de supraveghere tehnică. Opinia se bazează pe prevederile deciziei nr. 51/2016 a Curții Constituționale, prin care s-a decis că sintagma „ori cu alte organe specializate ale statului” din cuprinsul dispozițiilor art. 142 alin (1) C.p.p. este neconstituțională.

Autorii propunerii mai arată că, pe de altă parte, se poate înțelege că simpla montare a aparaturii de interceptare/filaj pe corpul unui colaborator poate fi inclusă în noțiunea de „realizare a activităților prevăzute de art. 138 alin. (1) lit. a)-d)”, activități care, conform art. 142 alin. (1) C.p.p., se pot realiza doar de procuror, organele de cercetare penală și lucrătorii specializați din cadrul poliției. În acest alineat se prevede că doar aceștia „folosesc nemijlocit sistemele tehnice și procedurile adecvate”.

Punctul de vedere al participanților a fost în sensul că problema în discuție nu este una de practică neunitară, punctele de vedere la care se face referire în spațiul public fiind rezultatul unei interpretări eronate. Punerea în aplicare a mandatului de supraveghere tehnică nu se face de către martorul-denuțător, colaboratorul ori investigatorul sub acoperire asupra căruia sunt plasate mijloacele tehnice de interceptare, ci de organul statului ai cărui reprezentanți au plasat respectivele mijloace și care, prin intermediul acestora, realizează înregistrarea.

4. Titlul problemei de drept: Probleme referitoare la infracțiunile contra siguranței circulației pe drumurile publice:

Materia: penal

Subcategoria: infracțiuni

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 336 alin. (1), art. 337 C.p.; art. 78 alin. (1) și (2) din O.U.G. nr. 195/2002; Decizia Curții Constituționale nr. 732/2014

Cuvinte cheie: conducere a unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe, refuz sau sustragere de la prelevarea de mostre biologice

a) Cu privire la refuzul ori sustragerea conducătorului unui vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere de a se supune prelevării unei a doua mostre biologice de sânge, la interval de o oră după ce a acceptat prelevarea primei mostre, au existat probleme de interpretare privind infracțiunea sau infracțiunile reținute în sarcina conducătorului de vehicul. Astfel, în cazul în care din mostra prelevată rezultă o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge, s-ar putea reține săvârșirea unei infracțiuni de conducere a unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe, prevăzută de art. 336 alin. (1) C.p., în concurs cu infracțiunea de refuz sau sustragere de la prelevarea de mostre biologice, prevăzută de art. 337 C.p., ori doar una dintre acestea. În cazul în care din mostra prelevată ar rezulta o îmbibație alcoolică de sub 0,80 g/l alcool pur în sânge, s-ar putea dispune clasarea cauzei, ori reținerea în sarcina conducătorului de vehicul a infracțiunii de refuz sau sustragere de la prelevarea de mostre biologice, prevăzută de art. 337 C.p. Au existat situații în care inculpatul a fost trimis în judecată pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 336 alin. (1) C.p., ca urmare a recoltării unei singure probe de sânge, refuzând recoltarea celei de a doua probe, iar instanța de judecată a dispus schimbarea încadrării juridice din infracțiunea prevăzută de art. 336 alin. (1) C.p., în infracțiunea prevăzută de art. 337 C.p., dispunând condamnarea pentru această infracțiune. În astfel de cauze au fost exercitate căi de atac, iar instanța de control judiciar, în unele cauze a admis calea de atac pe temeiul greșitei schimbări a încadrării juridice, iar în alte cauze a dispus respingerea căilor de atac, promovate de procuror și inculpat.

b) În directă legătură cu cele de mai sus, s-a pus problema aplicabilității art. 78 alin. (1) și (2) din O.U.G. nr. 195/2002, în raport cu Decizia Curții Constituționale nr. 732/2014, în sensul în care prezumția cuprinsă în dispozițiile art. 78 alin. (2) din O.U.G. nr. 195/2002 cu privire la stabilirea alcoolemiei la momentul prelevării probelor de sânge, este în contradicție cu interpretarea dată de Curtea Constituțională cu privire la elementele constitutive ale infracțiunii prevăzute de art. 336 C.p., care incriminează fapta de conducere sub influența alcoolului având în vedere nivelul alcoolemiei la momentul conducerii [”În situația în care nu sunt respectate dispozițiile alin. (1), se consideră că, rezultatele testului sau ale analizei probelor biologice recoltate reflectă starea conducătorului, a instructorului auto sau a examinatorului respectiv în momentul producerii accidentului.”].

Participanții la întâlnire au agreeat că verificarea întrunirii elementelor constitutive trebuie analizată distinct pentru fiecare din cele două infracțiuni în discuție – cea prevăzută de art. 336 alin. (1) C.p., respectiv cea prevăzută de art. 337 C.p. – fiecare infracțiune presupunând o conduită distinctă a conducătorului auto.

Cu majoritate, participanții au agreeat punctul de vedere în sensul că:

1. Schimbarea încadrării juridice din infracțiunea prevăzută de art. 336 alin. (1) C.p. în infracțiunea prevăzută de art. 337 C.p. – pentru ipoteza în care inculpatul a fost trimis în judecată pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 336 alin. (1) C.p., ca urmare a recoltării unei singure probe de sânge, refuzând recoltarea celei de a doua probe – echivalează cu o nouă acuzație în materie penală, care nu poate opera în afara cadrului legal și fără respectarea tuturor garanțiilor prevăzute de lege. Prin urmare, se poate analiza existența infracțiunii prevăzute de art. 337 C.p. numai în măsura în care instanța a fost sesizată și cu această faptă.

2. Nu are relevanță penală refuzul conducătorului auto de a i se recolta a doua probă de sânge, dacă acesta a consimțit la recoltarea primei probe.

Referitor la această concluzie, a fost formulată și o nuanțare, în sensul că refuzul conducătorului auto în ipoteza menționată nu are relevanță penală, cu condiția suplimentară ca a doua probă / mai multe probe ulterioare să nu mai fie apreciate ca fiind necesare de către organul judiciar în vederea stabilirii alcoolemiei.

S-a apreciat că, întrucât suntem în prezența unei infracțiuni care împiedică aflarea adevărului (în speță, stabilirea alcoolemiei), și prin aceasta înfăptuirea justiției, refuzul conducătorului auto de a se supune recoltării probelor, astfel cum au fost stabilite de organul judiciar (inclusiv sub aspectul numărului de probe necesar, util a fi recoltate pentru stabilirea alcoolemiei), întrunește elementele constitutive ale infracțiunii prevăzute de art. 337 C.p.

A fost exprimată și opinia contrară, în sensul că din Decizia Curții Constituționale nr. 732/2014, care face vorbire despre alcoolemie prin raportare la momentul săvârșirii faptei de conducere a autoturismului pe drumurile publice, rezultă că recoltarea a 2 probe biologice este obligatorie în vederea stabilirii nivelului alcoolemiei la momentul săvârșirii faptei. Prin urmare, refuzul conducătorului auto de a se spune recoltării celei de-a doua probe biologice încalcă dispozițiile legale.

3. Se poate reține comiterea de către o persoană a infracțiunii de conducere sub influența alcoolului și pe baza rezultatului analizei unei singure probe de sânge recoltate de la conducătorul auto, fiind evident faptul că este relevant momentul conducerii autoturismului pe drumurile publice în condițiile existenței unei alcoolemii care depășește limita legală, în acord cu Decizia CCR nr. 732/2014.

5. Titlul problemei de drept: Competența de soluționare a contestației/plângerii împotriva dispoziției din cuprinsul ordonanței de clasare a procurorului prin care se dispune restituirea unui bun

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 250, art. 255, art. 339 alin. (1) C.p.p.

Cuvinte cheie: restituire bun, competența

În practica judiciară s-a pus problema dacă este vorba despre o contestație, care trebuie să fie soluționată de judecătorul de drepturi și libertăți, în condițiile prevăzute de art. 250 art. 255 C.p.p. sau despre o plângere de competența procurorului ierarhic superior.

În motivarea opiniei privind competența prim-procurorului s-a arătat că, în mod eronat a fost întemeiată plângerea formulată de petent pe temeiul art. 250 C.p.p. și adresată judecătorului de drepturi și libertăți, din moment ce a fost atacată o soluție dispusă prin ordonanța de clasare, chiar dacă nu privea fondul cauzei ci restituirea lucrurilor, plângerea ar fi trebuit să fie trimisă prim-procurorului, în temeiul art. 339 alin. (1) C.p.p., iar în cazul în care petentul ar fi fost nemulțumit de soluția dispusă ar fi avut posibilitatea de a ataca la judecătorul de cameră preliminară, în temeiul art. 340 alin. (1) C.p.p. S-a mai arătat și că acest punct de vedere este împărtășit și de literatura de specialitate astfel: „ca excepție, pot fi atacate în fața judecătorului de cameră preliminară și celelalte dispoziții ale ordonanței de clasare adoptate potrivit art. 315 alin. (2) NCPP (de pildă, dispozițiile complementare cu privire la măsurile asigurătorii ori referitoare la restituirea lucrurilor) în scopul asigurării dreptului de acces la justiție al persoanelor ale căror drepturi și interese legitime ar fi afectate prin aceste dispoziții ale procurorului și care, în caz contrar, nu ar putea avea acces la judecător” (*Procedură penală – partea specială*, Mihai Udriou – ediția 3, pagina 118, paragraf 3).

Într-o altă opinie s-a arătat că este competent judecătorul de drepturi și libertăți, cu motivarea că sunt aplicabile prevederile art. 255 raportat la art. 250 C.p.p. câtă vreme petiționarul contestă doar soluția de restituire, și nu soluția de clasare.

Participanții la întâlnire au apreciat, în unanimitate, că trebuie să distingem după cum restituirea bunurilor s-a dispus în temeiul art. 255 alin. (1) C.p.p., deci pentru că s-a constatat faptul că ele aparțin persoanei vătămate ori unei alte persoane ori au fost luate pe nedrept din posesia sau detenția acestora și cazul în care acestea se restituie pentru că, față de situația de fapt și de drept stabilită în cauză, nu mai servesc la aflarea adevărului și nu vor forma obiectul vreunei măsuri ulterioare. De regulă, se dispune în prima modalitate, în cursul soluționării cauzei, ceea ce justifică prevederile art. 255 alin. (2) C.p.p. privind păstrarea bunurilor până la finalizarea dosarului. În acest caz, calea de atac este contestația adresată judecătorului de drepturi și libertăți, în condițiile art. 250 C.p.p.

În cea de a doua ipoteză (lucrurile se restituie chiar suspectului sau inculpatului, ca urmare a adoptării unei soluții de netrimiteră în judecată față de acesta sau restituirea, chiar către o altă persoană, se face cu titlu definitiv, pentru că nu prezintă interes în cauză), temeiul dispoziției nu mai este art. 255 C.p.p., ci art. 315 alin. (2) lit. b) C.p.p., iar calea de atac este cea prevăzută de art. 339 C.p.p.

6. Titlul problemei de drept: Contestația în anulare. Art. 426 lit. b) C.p.p. Posibilitatea de a reanaliza incidenta unui caz de încetare a procesului penal deja analizat anterior

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 426 lit. b) C.p.p.

Cuvinte cheie: contestație în anulare, încetarea procesului penal

În cazul contestației în anulare întemeiată pe motivul prevăzut de art. 426 lit. b) C.p.p. - inculpatul a fost condamnat deși exista o cauză de încetare a procesului penal - prevederile legale în vigoare nu mai disting între situația în care motivul de încetare a procesului penal a fost analizat de instanța de apel și cea în care acesta nu a fost analizat de instanța de apel, distincție ce se făcea în reglementarea anterioară - art. 386 lit. c) C.p.p. din 1968.

Se pune, astfel, problema dacă se impune sau nu reanalizarea pe fond a incidenței cazului de încetare a procesului penal atunci când instanța de apel care a pronunțat decizia contestată a analizat, la rândul ei, acest caz, dar a apreciat că nu este întemeiat.

În cadrul dezbaterilor, s-a precizat că în practica judiciară motivele invocate cu privire la încetarea procesului penal au vizat, de cele mai multe ori, prescripția răspunderii penale, determinată de greșita identificare și aplicare a legii penale mai favorabile. La nivelul Secției judiciare a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție s-a apreciat că astfel de cereri sunt inadmisibile, din perspectiva motivelor prevăzute de art. 426 C.p.p., cu argumentul că motivul primar de critică în calea extraordinară de atac nu îl reprezintă, în realitate, prescripția răspunderii penale - cauză de încetare a procesului penal, ci greșita încadrare juridică a faptei, prescripția răspunderii penale reprezentând doar o consecință a greșitei încadrări juridice.

Cu majoritate, participanții prezenți la întâlnire au apreciat că, în măsura în instanța de apel s-a pronunțat asupra incidenței cazului de încetare a procesului penal, apreciind că acesta nu este întemeiat, o reanalizare a acestui aspect în calea extraordinară de atac a contestației în anulare nu mai este posibilă.

A fost reținută și opinia contrară exprimată, care se regăsește și în soluții de practică judiciară, inclusiv la nivelul ÎCCJ, în sensul că opțiunea legiuitorului pentru eliminarea din textul art. 426 lit. b) C.p.p. a dispoziției care distingea după cum analiza incidenței cazului de încetare a procesului penal s-a realizat sau nu de către instanța de apel a avut în vedere tocmai să confere posibilitatea cenzurării acestui aspect și în calea extraordinară a contestației în anulare.

Având în vedere importanța problemei în discuție, participanții au agreeat asupra necesității promovării unui recurs în interesul legii.

7. Titlul problemei de drept: Sfera de aplicare a deciziei CCR nr. 397/2016 privind medierea. Posibilitatea de a excepta de la aplicare acordurile încheiate anterior publicării deciziei sau faptele comise anterior acestei date, ca efect al legii penale mai favorabile

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: decizia Curții Constituționale nr. 397/2016

Cuvinte cheie: mediere

În practica judiciară s-a pus problema dacă decizia Curții Constituționale nr. 397/2016 se aplică doar pentru acordurile de mediere încheiate până la data publicării acesteia în Monitorul Oficial (15.07.2016) sau pentru toate faptele săvârșite anterior acestei date, în virtutea principiului aplicării legii penale mai favorabile.

Prin decizia Curții Constituționale nr. 397/2016 s-a stabilit că dispozițiile art. 67 din Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator sunt constituționale în măsura în care încheierea unui acord de mediere cu privire la infracțiunile pentru care poate interveni împăcarea produce efecte numai dacă are loc până la citirea actului de sesizare a instanței.

Participanții au agreeat că nu este vorba despre norme de drept penal, ci de procedură penală, astfel încât nu este incidentă instituția legii penale mai favorabile.

8. Titlul problemei de drept: Verificarea măsurii de siguranță provizorie a internării medicale, luată în cursul urmăririi penale, după adoptarea în cauză a unei soluții de neprimire în judecată

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 110 C.p.; art. 569 alin. (3) C.p.p.

Cuvinte cheie: internare medicală

Până la modificările aduse prin O.U.G. nr. 18/2016, Codul de procedură penală nu cuprindea prevederi privind încetarea ori consolidarea măsurilor de siguranță de natură medicală luate în mod provizoriu în cursul procesului penal, ci doar posibilitatea procurorului ca, dispunând o soluție de netrimitere în judecată, să sesizeze instanța competentă potrivit legii sănătății mintale, pentru luarea măsurii internării nevoluntare.

Reglementarea a fost apreciată încă de la început drept criticabilă de către practicieni și a dat naștere mai multor interpretări.

Într-o primă opinie, s-a considerat că, urmare adoptării unei soluții de netrimitere în judecată, procurorul va sesiza judecătoria – ca instanță civilă – în raza căreia se afla internat bolnavul periculos, pentru luarea măsurii internării nevoluntare. Interpretarea a fost apreciată ca fiind corectă în cadrul întâlnirii/întâlnirilor cu procurorii șefi ai secțiilor de urmărire penală de la parchetele de pe lângă tribunale (București, mai 2015) și al celei cu președinții secțiilor penale din septembrie 2015, de la Sibiu.

Potrivit unei alte opinii, după soluționarea cauzei, procurorul trebuia să se adreseze instanței penale, mecanismul de judecare a propunerii sale fiind cel prevăzut de lege pentru luarea măsurii cu caracter provizoriu.

În fine, o a treia modalitate de a proceda a fost aceea de a nu efectua niciun demers ulterior dispunerii soluției de netrimitere în judecată, considerând că internarea provizorie continuă să producă efecte. Această variantă de aplicare a legii a generat problema în prezent supusă discuției, cu privire la obligația judecătorului delegat cu executarea de a verifica periodic și măsurile dispuse în condițiile menționate.

Astfel, într-o primă opinie, s-a apreciat că pot fi verificate și măsurile de siguranță provizorii constând în internarea medicală.

Într-o altă opinie, însă, s-a apreciat că măsurile de siguranță luate provizoriu de către judecătorul de drepturi și libertăți în cursul urmăririi penale nu pot fi verificate ulterior, argumentul fiind acela că măsura nu este permanentă, ci provizorie, întrucât procurorul nu a solicitat acest lucru la adoptarea soluției de clasare. În concret, instanța a respins sesizarea judecătorului delegat cu executarea, reținând în considerente că bolnavul nu se află sub imperiul măsurii de siguranță a internării medicale prevăzute de art. 110 Cod penal, ci față de aceasta a fost luată în mod provizoriu în cursul urmăririi penale o măsură medicală cu caracter provizoriu, fără ca prin ordonanța de clasare să se dispună, conform dispozițiilor legale în vigoare la acea dată, sesizarea instanței, potrivit legii speciale privind sănătatea mintală, în vederea luării măsurii internării medicale nevoluntare, nefiind deci incidente dispozițiile art. 569 alin. (3) C.p.p. referitoare la procedura de verificare din oficiu a măsurii de siguranță a internării medicale. Practic, instanța de judecată nu ar mai putea face nicio verificare cu privire la măsura de siguranță, neputând dispune nici încetarea sau înlocuirea acesteia.

Soluțiile diferite la care s-a ajuns în practica judiciară cu privire la măsurile de siguranță de natură medicală sunt urmarea unor interpretări diferite ale unei norme incomplete pe care, cu mare întârziere, legiuitorul a corectat-o prin O.U.G. nr. 18/2016.

Punctul de vedere agreat de participanții la întâlnire a fost în sensul că, în cazurile în care judecătorul delegat cu executarea a dat textelor o interpretare potrivit căreia măsura luată în cursul urmăririi penale nu putea forma obiectul verificării ulterioare, soluția pentru a nu lăsa în libertate un bolnav psihic periculos este aceea a verificării din oficiu, de către procurorul ierarhic superior, a legalității ordonanței prin care s-a dispus soluția de netrimitere în judecată, și completarea acesteia cu dispoziția privind sesizarea judecătorului de cameră preliminară pentru a dispune în legătură cu măsura de siguranță cu caracter definitiv.

9. Titlul problemei de drept: Participarea procurorului și citarea părților la finalizarea procedurii de cameră preliminară

Materia: penal

Subcategoria: cauze soluționate de judecătorii de cameră preliminară

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 346 alin. (1) C.p.p.

Cuvinte cheie: procedura de judecată în camera preliminară

1. Într-o primă opinie, trebuie procedat la finalizarea procedurii de cameră preliminară fără citarea părților și fără participarea procurorului, așa cum prevede art. 346 alin. (1) Cod procedură penală.

2. Într-o altă opinie, chiar în ipoteza în care nu sunt formulate cereri sau excepții, dezbaterile trebuie să se desfășoare cu citarea părților și cu participarea procurorului.

Diferența de opinie este generată de faptul că, procedând la modificarea reglementărilor privind judecata în cameră preliminară prin Legea nr. 75/2016, legiuitorul nu a avut în vedere aspectele învederate de Curtea Constituțională decât în ceea ce privește cazurile în care au fost formulate cereri și excepții, pentru situația contrară neexistând obligația citării părților și persoanei vătămate. În aceste condiții, există judecători care, aplicând exclusiv legea, nu procedează la citare, precum și judecători care dispun citarea, apreciind decizia CCR ca fiind, în continuare, direct aplicabilă sub acest aspect.

Problema a fost discutată în cadrul întâlnirii profesionale din data de 24 noiembrie 2015, care a avut loc la Curtea de Apel București, cu judecătorii din cadrul Secțiilor penale din cadrul Curții de Apel București și ai instanțelor arondate, precum și la întâlnirea din septembrie 2016, care a avut loc la Tg. Mureș.

Într-o opinie, indiferent de faptul că s-au formulat cereri și excepții, unele complete au citat doar inculpatul, procedura desfășurându-se cu participarea procurorului (încheierea din camera de consiliu din 2.04.2015 dată în dosarul nr. 436/122/2015).

Într-o altă opinie, indiferent de faptul că s-au formulat cereri și excepții, alte complete au citat toate părțile, procedura desfășurându-se cu participarea procurorului (încheierea din camera de consiliu din 02.09.2015 dată în dosarul nr. 697/122/2015; încheierea din camera de consiliu din 23.07.2015 dată în dosarul nr. 938/122/2015; încheierea din camera de consiliu din 10.06.2015 dată în dosarul nr. 859/122/2015).

Punctul de vedere al majorității participanților a fost în sensul că este necesară stabilirea unui termen de judecată, cu citarea părților și participarea procurorului, chiar și atunci când nu au fost formulate în scris cereri sau excepții. În argumentarea acestei opinii, au fost avute în vedere considerentele deciziilor CCR în materie – care nu disting în după cum în cauză au fost formulate cereri sau excepții – netranspuse integral prin Legea nr. 75/2016, precum și faptul că, termenul de 20 de zile fiind unul de recomandare, cererile și excepțiile se pot formula și ulterior împlinirii acestuia, inclusiv direct în ședință, în fața judecătorului de cameră preliminară. Un argument suplimentar, care privește utilitatea soluției citării părților, are în vedere posibilitatea instanței de a invoca din oficiu, chiar la termenul stabilit, o cauză de nulitate absolută, necesar a fi pusă în discuția părților.

S-a exprimat și opinia contrară, motivată de faptul că, atâta vreme cât în cauză nu s-au formulat cereri sau excepții, nu există un obiect al dezbaterii părților, deci prin pronunțarea unei încheieri fără citarea acestora și fără participarea procurorului nu se încalcă principiile contradictorialității, oralității și nemijlocirii în procesul penal, garanții ale dreptului la un proces echitabil, la care face referire instanța de contencios constituțional.

10. Titlul problemei de drept: Tipul de soluție pronunțată de instanța de control judiciar în ipoteza punerii în libertate a persoanei condamnate până la soluționarea căii de atac

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: decizia ÎCCJ nr. 67/2007 (RIL); art. 425¹ alin. (7) C.p.p.

Cuvinte cheie: contestație

Este vorba despre situația în care instanța de fond a respins cererea de liberare condiționată și, până la judecarea căii de atac, condamnatul a fost pus în libertate, ca urmare a unei proceduri paralele sau după executarea în întregime a pedepsei.

1. Într-o primă opinie, în ipoteza punerii în libertate a condamnatului, căile de atac sunt admise și, rejudecându-se cererea de liberare condiționată, aceasta este respinsă ca (devenită) lipsită de obiect.

2. Într-o altă opinie, trebuie pronunțată o soluție de respingere ca lipsită de obiect a căii de atac.

Referitor la această ultimă modalitate de a proceda, s-a arătat de către autorul propunerii de includere a acestei probleme pe agenda întâlnirii, că ea contravine deciziei nr. 67/2007 pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție în reurs în interesul legii, care își păstrează actualitatea și prin care s-a statuat că instanța are îndatorirea de a examina cererea de liberare condiționată, sub aspectul îndeplinirii condițiilor legale, în momentul judecării acesteia, și nu în raport cu data când a fost introdusă; în plus, acest tip de soluție nu se regăsește între cele prevăzute de art. 425¹ alin. (7) Cod procedură penală.

Se poate observa că între soluțiile ce se pot dispune la soluționarea contestației, astfel cum sunt prevăzute de art. 425¹ alin. (7) C.p.p., nu se regăsește aceea a respingerii căii de atac ca lipsită de obiect. Pe de altă parte, în cauză nu există nici motive pentru desființarea hotărârii atacate, împrejurarea că persoana condamnată a fost între timp pusă în libertate nefiind de natură a pune în discuție legalitatea ori temeinicia acesteia.

Opinia participanților a fost, în unanimitate, în sensul că instanța trebuie să procedeze la analiza pe fond a contestației. S-a subliniat și faptul că, indiferent de modalitatea de soluționare a căii de atac, hotărârea nu produce efecte față de condamnat.

11. Titlul problemei de drept: Modalitatea de stabilire a termenului de rediscutare în comisia de liberări condiționate, consecutiv respingerii cererii/prounerii de liberare condiționată

Materia: penal

Subcategoria: cauze referitoare la executarea sancțiunilor de drept penal

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 587 alin. (2) C.p.p.

Cuvinte cheie: liberare condiționată, termen

1. Într-o primă opinie, în ipoteza respingerii cererii/prounerii de liberare condiționată, judecătorii trebuie să stabilească un termen precis, prin indicarea datei după care poate fi reînviată cererea/propunerea.

2. Într-o altă opinie, trebuie stabilit un anumit termen, exprimat în luni, care se calculează de la data rămânerii definitive a sentinței pronunțate în primă instanță.

Punctul de vedere al participanților a fost în sensul că, față de redactarea art. 587 alin. (2) C.p.p., care se referă la stabilirea unui termen care nu poate să fie mai mare de un an și curge de la data rămânerii definitive a hotărârii, termenul se stabilește prin indicarea duratei acestuia, iar nu a datei la care se împlinește. Pe de altă parte, s-a reținut că, din punct de vedere practic, nu se produce o vătămare a intereselor persoanei condamnate care formulează cerere de liberare condiționată, indiferent care este, în concret, modalitatea de stabilire a termenului după care se poate reînnoi cererea, respectiv propunerea.

12. Titlul problemei de drept: Competența de soluționare a cererilor de prelungire a dreptului de circulație formulate în dosarele de urmărire penală, care sunt înaintate instanței pentru confirmare, renunțare la urmărirea penală ori pentru soluționare a plângerilor împotriva soluției

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 111 alin. (6) din O.U.G. nr. 195/2002; art. 341 alin. (5¹), art. 318 alin. (14) C.p.p.

Cuvinte cheie: competență, prelungire drept de circulație

Textul art. 111 alin. (6) din O.U.G. nr. 195/2002, în vigoare și după data de 01.02.2014, menționează expres competența procurorului de a dispune asupra dreptului de circulație până la dispunerea unei soluții de neîncepere a urmăririi penale, scoatere de sub urmărire penală sau încetarea urmăririi penale. Faza înaintării cauzei la judecătorul de cameră preliminară pentru confirmarea soluției de renunțare la urmărire penală, precum și în perioada în care dosarul se află la prim-procuror sau la judecătorul de cameră preliminară pentru soluționarea plângerii împotriva soluției nu au fost prevăzute de legiuitor.

Ca urmare a lipsei unei reglementări exprese, în practica judiciară s-au conturat două opinii.

Prima dintre acestea este în sensul că, în lipsa unor dispoziții de procedură penală exprese, care să reglementeze materia, judecătorul de cameră preliminară este competent să se pronunțe asupra prelungirii dreptului de circulație în ambele ipoteze, dosarul aflându-se pe rolul său, fiind astfel, investit cu orice cerere accesorie procedurii principale.

S-a exprimat și opinia potrivit căreia până la confirmarea renunțării la urmărirea penală, urmărirea penală nu s-a încheiat, iar potrivit art. 341 alin. (5¹) și, respectiv, art. 318 alin. (14) Cod procedură penală, judecătorul de cameră preliminară verifică legalitatea soluției atacate prin plângere și, respectiv, hotărăște asupra legalității și temeiniciei soluției de renunțare la urmărirea penală, obiectul judecății fiind astfel determinat, prin dispoziții legale menționate. Potrivit acestui ultim punct de vedere, procurorul este, deci, competent să soluționeze cererea de prelungire a dreptului de circulație.

Punctul de vedere unanim al participanților a fost în sensul primei opinii, cu amendamentul că, pentru ipoteza în care dosarul se află la procuror/judecătorul de cameră preliminară pentru soluționarea plângerii împotriva ordonanței de clasare, a operat o dezinvestire care nu mai permite magistratului să se pronunțe asupra prelungirii dreptului de circulație.

13. Titlul problemei de drept: Momentul de la care se analizează legea penală mai favorabilă în cazul propunerilor de liberare condiționată

Materia: penal

Subcategoria: cauze referitoare la executarea sancțiunilor de drept penal

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: decizia ÎCCJ nr. XXV/2007 (RIL); decizia Curții Constituționale nr. 214/1997

Cuvinte cheie: liberare condiționată, legea penală mai favorabilă

S-a pus problema, în practica judiciară, dacă legea penală mai favorabilă, în cazul liberării condiționate, se analizează de la momentul începerii executării mandatului sau de la data săvârșirii infracțiunii pentru care a fost condamnat și emis mandatul pe care îl execută în prezent condamnatul.

În opinia participanților, având în vedere decizia nr. XXV/2007 pronunțată de ÎCCJ în soluționarea unui recurs în interesul legii și decizia nr. 214/1997 a CCR, situația tranzitorie în succesiunea legilor penale se ivește dacă de la data săvârșirii infracțiunii, când ia naștere raportul juridic penal de conflict, și până la încetarea sau stingerea acestui raport prin executarea sau considerarea ca executată a pedepsei aplicate, iar uneori până la înlăturarea consecințelor condamnării prin reabilitare, au intervenit una sau mai multe legi penale. În cazul instituției liberării condiționate, situația tranzitorie se creează, de asemenea, la data săvârșirii infracțiunii și durează până la executarea sau considerarea ca executată a pedepsei detențiunii pe viață sau a pedepsei închisorii. Intervenția, în acest interval, a unei legi penale care modifică instituția liberării condiționate face ca determinarea legii aplicabile să se efectueze potrivit regulilor înscrise în art. 15 alin. (2) din Constituție, independent de data la care sentința de condamnare a rămas definitivă sau de aceea la care condamnatul a început executarea.

Acest punct de vedere, exprimat și cu prilejul întâlnirii președinților secțiilor penale din iunie 2015, de la Brașov, a fost împărtășit, în unanimitate, de participanții la întâlnire.

În acest caz, instituția liberării condiționate își păstrează caracterul autonom cât privește aprecierea legii penale mai favorabile, așa cum s-a subliniat în jurisprudența mai veche a Curții Constituționale, precum și a Înaltei Curți de Casație și Justiție în materie.

14. Titlul problemei de drept: Organul competent să efectueze verificările pentru îndeplinirea condiției prevăzute de art. 99 lit. c) și art. 100 alin. (1) lit. c) Cod penal

Materia: penal

Subcategoria: cauze referitoare la executarea sancțiunilor de drept penal

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 99 lit.c), art. 100 alin. (1) lit. c) C.p.; art. 97 alin. (3) lit. c) din Legea nr. 254/2013, decizia ÎCCJ 67/2007 (RIL)

Cuvinte cheie: liberare condiționată, îndeplinire obligații civile, competență

Referitor la verificarea îndeplinirii de către condamnat a obligațiilor civile stabilite prin hotărârea ce se execută, anterior liberării sale condiționate din pedeapsa închisorii sau a detențiunii pe viață, există opinii în sensul că aceasta cade în sarcina comisiei de liberări condiționate din cadrul penitenciarului în momentul în care se întocmește procesul-verbal cu propunere de liberare, dar și opinii în sensul că ea trebuie făcută de instanță, în virtutea rolului activ.

Participanții au adoptat, în unanimitate, punctul de vedere potrivit căruia, atât comisia, cât și instanța procedează la verificări, în momentul adoptării propriei hotărâri. Astfel, comisia va proceda la o astfel de verificare, potrivit art. 97 alin. (3) lit. c) din Legea nr. 254/2013.

Totodată, din interpretarea dispozițiilor art. 587 alin. (2) C.p.p. rezultă că instanța, la rândul său, va analiza îndeplinirea tuturor condițiilor prevăzute de lege pentru liberarea condiționată, textul nedistingând sub acest

aspect. Soluția este în acord cu decizia ÎCCJ nr. 67/2007 pronunțată în recurs în interesul legii, care face trimitere la verificarea îndeplinirii condițiilor liberării condiționate la momentul judecării cererii, și nu cel al formulării acesteia, în practică fiind posibil ca executarea obligațiilor civile să survină între momentul discutării cererii în cadrul comisiei de liberări condiționate și termenul de judecată.

Modalitatea concretă în care instanța va face respectiva verificare (pe baza procesului-verbal cu propunere de liberare condiționată trimis de penitenciar și a înscrisurilor atașate acestuia ori prin solicitarea de relații la biroul de executări penale) depinde de situația concretă din fiecare cauză.

15. Titlul problemei de drept: Posibilitatea retragerii de către inculpat a consimțământului exprimat în scopul încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției, iar retractarea are loc în fața instanței de fond

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 480-482, art. 484, art. 485 C.p.p.

Cuvinte cheie: acord de recunoaștere a vinovăției

În practica judiciară s-a pus problema în ce măsură consimțământul exprimat de inculpat la încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției este retractabil, până la momentul validării de către judecător.

Autorul propunerii de includere a acestei probleme pe agenda întâlnirii a menționat și două dintre cazurile practice care conduc la ideea existenței unei jurisprudențe neunitare, după cum urmează:

I. Prin sentința penală nr. 46 din data de 29 ianuarie 2016 pronunțată de Judecătoria Pătărlagele, în baza art. 485 alin. (1) lit. b) Cod procedură penală, s-a respins acordul de recunoaștere a vinovăției încheiat între Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Ploiești și inculpatul Ș.V. pentru retragerea consimțământului exprimat în faza de urmărire penală de către inculpat și s-a dispus trimiterea dosarului Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Ploiești în vederea continuării urmăririi penale față de inculpat.

S-a reținut că în mod verbal și expres, în prezența apărătorului ales, inculpatul a declarat că nu își exprimă consimțământul cu privire la acordul de recunoaștere a vinovăției și nu-și mai menține acest consimțământ exprimat cu ocazia încheierii acestui acord, motivat de faptul că au intervenit situații noi de fapt și de drept, care nu au fost avute în vedere la data semnării acordului și care sunt de natură să dovedească lipsa de vinovăție în săvârșirea infracțiunilor reținute în sarcina sa sau la o schimbare a încadrării juridice.

De asemenea, au intervenit elemente noi ce dovedesc inexistența unui prejudiciu, cu consecințe atât asupra încadrării juridice a infracțiunii, cât și asupra laturii civile.

Asupra problemei dacă inculpatul își poate retrage consimțământul exprimat în faza de urmărire penală pentru încheierea unui acord de recunoaștere a vinovăției, instanța de fond a apreciat că un astfel de act procesual de dispoziție al inculpatului este posibil și admisibil.

În acest sens, a avut în vedere prevederile art. 484 alin. (2) Cod procedură penală, potrivit cărora, în procedura necontradictorie desfășurată în ședință publică este necesară ascultarea inculpatului de către instanță, sub aspectul exprimării consimțământului de către acesta.

Noțiunea de „ascultare a inculpatului” este diferită de „audierea inculpatului”, acești termeni fiind folosiți pentru situații exprese și diferite în desfășurarea procedurilor penale (cum este diferența între ascultarea inculpatului prevăzută de art. 375 Cod procedură penală și audierea inculpatului, ca mijloc de probă prevăzut distinct de art. 378 Cod procedură penală).

Astfel, din folosirea de către legiuitor a termenului de „ascultare”, iar nu de „audiere” rezultă faptul că ascultarea se face asupra problemei exprese privind verificarea și exprimarea totodată a consimțământului dat de către inculpat la încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției.

S-a mai reținut de instanța de fond că și literatura de specialitate care tratează minuțios această problemă - față de lipsa până în prezent a unei practici judiciare stabilite la nivel național și față de caracterul relativ nou al acestei instituții de drept procesual penal - prevede posibilitatea retractării consimțământului exprimat inițial, referitor la acordul de recunoaștere a vinovăției.

Astfel, în literatura de specialitate (**Nicolae Volonciu și colectiv, Noul Cod de procedură penală comentat**, ediția a II-a, editura Hamangiu 2015, pag. 1275) s-a exprimat opinia că, întrucât inculpatul ar trebui să își manifeste în fața instanței voința de a încheia acordul de recunoaștere a vinovăției, înseamnă că acesta este momentul până la care el poate reveni asupra manifestării inițiale de voință, exprimată în fața procurorului, prin semnarea acordului de recunoaștere a vinovăției.

Raționamentul este similar celui care permite părților dintr-un proces civil, care au încheiat în scris o tranzacție, de a nu își mai da acordul asupra acesteia în fața instanței de judecată.

Ținând seama de prevederile art. 484 Cod procedură penală, manifestarea de voință expresă în ce privește retractarea acordului de recunoaștere a vinovăției a inculpatului, precum și considerațiile privind ultimul moment în care aceasta poate interveni, prima instanță, în baza art. 485 alin. (1) lit. b) Cod procedură penală, a respins acordul de recunoaștere a vinovăției nr. 190/P/2015 din 28.04.2015 încheiat între Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Ploiești și inculpatul Ș.V., obiect al dosarului nr. 1387/277/2015 aflat pe rolul Judecătoria Pătărlagele, pentru lipsa consimțământului în fața instanței și retragerea consimțământului exprimat de către inculpat la încheierea acestui acord.

Prin decizia penală nr. 565 din data de 4 mai 2016, Curtea de Apel Ploiești a respins apelul unității de parchet împotriva sentinței penale, reținând că, pentru a fi valabil consimțământul inculpatului, acesta trebuie să fie exprimat în anumite condiții, cum ar fi să fie serios, liber și exprimat în cunoștință de cauză, fiind viciat atunci când este dat din eroare.

S-a constatat că în fața instanței de fond inculpatul a arătat că au fost descoperite înscrisuri despre a căror existență nu a știut, iar un alt inculpat cercetat a declarat că a rupt mai multe documente esențiale în cauză, astfel că nu au fost lămurite toate aspectele cu privire la vinovăția sa și la existența prejudiciului, motiv pentru care, atunci când a fost ascultat potrivit dispozițiilor art. 484 alin. (2) Cod procedură penală, nu și-a mai menținut consimțământul cu privire la acordul de recunoaștere a vinovăției încheiat eu Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Ploiești.

Curtea a reținut că nu poate fi primită nici susținerea potrivit căreia instanța nu poate să respingă acordul pentru simplul motiv că inculpatul s-a răzgândit după semnarea acordului și l-a denunțat unilateral și nici cea potrivit căreia a admite caracterul retractabil al consimțământului inculpatului care a încheiat cu procurorul un acord valabil de recunoaștere a vinovăției ar însemna să se accepte întârzieri nejustificate în soluționarea a pricinilor și prin aceasta ineficiența unei proceduri legale menite să scurteze durata proceselor, ceea ce vine în contradicție cu termenul rezonabil de soluționare a cauzelor.

S-a apreciat că două dintre principiile procesului penal român, prevăzute de art. 4 și 5 Cod procedură penală, respectiv prezumția de nevinovăție până la stabilirea printr-o hotărâre penală definitivă și aflarea adevărului pe bază de probe, au prioritate față de procedura mai rapidă de soluționare a cauzelor.

De altfel, chiar și în cadrul acestei proceduri, dispozițiile art. 480 alin. (2) Cod procedură penală prevăd condiția ca din probele administrate în cauză să rezulte suficiente date cu privire la existența faptei pentru care s-a pus în mișcare acțiunea penală și cu privire la vinovăția inculpatului.

Or, în cazul în care inculpatul înțelege să nu își mai manifeste acordul de recunoaștere a vinovăției în fața instanței de fond, nu se poate dispune condamnarea acestuia pe baza unui acord încheiat cu procurorul, dar care nu a mai fost menținut și în fața judecătorului.

Curtea a apreciat că inculpatul poate reveni asupra acordului încheiat cu procurorul până la soluționarea acestui acord de către prima instanță, întrucât acesta nu poate fi condamnat în temeiul unui acord asupra căruia a revenit și pe care nu-l mai acceptă.

O asemenea soluție ar presupune condamnarea unei persoane în cadrul unei proceduri necontradictorii, în care probele administrate în timpul urmăririi penale nu au putut fi puse în discuție ori readministrate nemijlocit, nu au putut fi administrate probe noi care ar putea confirma o altă situație de fapt sau chiar nevinovăția unui inculpat, care la momentul încheierii acordului cu procurorul nu avea cunoștință despre toate datele esențiale, date care, dacă ar fi fost cunoscute, ar fi determinat lipsa consimțământului inculpatului de a negocia încheierea acordului de vinovăție.

II. Prin sentința penală nr. 315/22 decembrie 2015 pronunțată de Judecătoria Pătărlagele, în baza art. 485 alin. (1) lit. b) Cod proc. penală s-a respins acordul de recunoaștere a vinovăției încheiat între Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Ploiești și inculpatul P.N. pentru retragerea consimțământului exprimat în faza de urmărire penală de către inculpat.

Prin decizia nr. 313 din data de 10 martie 2016 Curtea de Apel Ploiești a admis apelul declarat de unitatea de parchet, a desființat sentința și a admis acordul de recunoaștere a vinovăției, reținând că instanța de fond a infirmat în mod greșit acordul de recunoaștere a vinovăției încheiat între inculpat și procuror, apreciind sub acest aspect, în mod eronat, că poate opera o retractare a consimțământului inculpatului, ce fusese în mod valabil exprimat în fața procurorului, la momentul încheierii acestui acord de recunoaștere a vinovăției.

S-a reținut că în cadrul acestei proceduri necontencioase, revenirea inculpatului asupra consimțământului valabil exprimat anterior, la momentul încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției, nu este posibilă.

S-a arătat că la momentul încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției, unul dintre elementele esențiale prevăzute de dispozițiile legale este declarația inculpatului prin care recunoaște comiterea faptei și acceptă încadrarea juridică pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală.

Or, această declarație se regăsește expres în urmărirea penală și poartă semnătura inculpatului și mai mult decât atât, în referatul întocmit de procuror se menționează că inculpatul a solicitat, asistat fiind de avocat ales, încheierea unui acord de recunoaștere a vinovăției, care a fost supus avizării procurorului ierarhic superior.

De asemenea, la momentul încheierii acordului au fost aplicate semnăturile procurorului, ale inculpatului și ale avocatului.

Prin urmare, s-a arătat că este incontestabil că, la momentul exprimării consimțământului asupra acordului de recunoaștere a vinovăției, erau în totalitate îndeplinite dispozițiile legale imperative care reglementează conținutul și forma acordului de recunoaștere a vinovăției.

Chiar dacă inculpatul a invocat ca argument al retragerii consimțământului său faptul că ar fi obținut, ulterior încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției, o serie de înscrisuri care fac dovada nevinovăției sale, s-a constatat că instanța de fond nu a reținut că nu ar fi fost îndeplinită una dintre condițiile de bază ale antrenării răspunderii penale în baza unui acord de recunoaștere a vinovăției, aceea prevăzută de art. 482 lit. f) Cod procedură penală privind existența probelor și a mijloacelor de probă, ci a apreciat că este posibilă retragerea consimțământului inculpatului, valabil exprimat anterior.

Această retragere însă, nefiind reglementată în mod expres de lege, urmează a fi apreciată de instanța de control judiciar că nu poate opera atât timp cât consimțământul a fost exprimat anterior în mod valabil și au fost îndeplinite toate condițiile prevăzute de lege pentru încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției.

S-a menționat în doctrina de specialitate că „inculpatul nu poate să revină asupra recunoașterii efectuate în cursul urmăririi penale, deoarece consimțământul său materializat atât în declarația expresă, cât și prin semnătura aplicată pe actul ce conține acordul de recunoaștere a vinovăției, face dovada exprimării propriei voințe. Ca atare, valabilitatea acestui consimțământ nu ar putea fi reexaminată decât dacă există probe certe (ca de exemplu o hotărâre judecătorească de condamnare) că a fost obținut prin încălcarea principiului loialității în administrarea probelor definit de art. 101 Cod proc. pen.” (**Georgina Bodoroncea**, *Drept procesual penal*, pag. 1239).

S-a apreciat că pentru aceleași rațiuni ce stau la baza manifestării de voință irevocabile în cadrul recunoașterii învinuirii, și în cazul acordului de recunoaștere a vinovăției nu poate opera o revenire, retractare ori retragere a consimțământului inculpatului asupra manifestării de voință inițial exprimată în mod valabil în fața procurorului, dacă au fost respectate integral, la acel moment procesual, condițiile prevăzute de art. 480 - 482 Cod procedură penală.

Opinia exprimată de autorii întrebării este în sensul că retractarea consimțământului inculpatului nu poate să producă efecte juridice întrucât manifestarea de voință în sensul încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției, fiind exprimată cu respectarea tuturor condițiilor legale de fond și de formă, este irevocabilă.

Opinia unanimă a participanților a fost în sensul că, așa cum s-a stabilit și cu prilejul întâlnirii de la Brașov din iunie 2015, dacă se constată îndeplinite condițiile prevăzute la art. 480-482 C. pr. pen, instanța trebuie să pronunțe o soluție de admitere a acordului, potrivit art. 485 alin. (1) C. pr. pen, consimțământul valabil exprimat de inculpat în fața procurorului la încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției având un caracter irevocabil, câtă vreme acesta nu este afectat de vreun viciu de consimțământ.

De altfel, inclusiv din analiza spețelor mai sus prezentate rezultă că cele două cazuri expuse nu sunt similare, diferențele de fapt putând să justifice soluțiile diferite.

16. Titlul problemei de drept: Supravegherea tehnică. Posibilitatea de a trimite dosarul judecătorului, pentru confirmarea măsurii luate provizoriu de către procuror, înainte de trecerea celor 48 de ore pentru care aceasta a fost dispusă

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 141 C.p.p.

Cuvinte cheie: supraveghere tehnică

În practica judiciară s-a pus problema dacă, în situația în care se solicită, conform art. 141 alin. (7) C.p.pen., și luarea măsurii de supraveghere tehnică în condițiile art. 140 C.p.pen., sesizarea judecătorului de drepturi și libertăți se poate face și înainte de expirarea celor 48 de ore pentru care procurorul a autorizat măsura în discuție sau este obligatorie expirarea acestui termen înainte de a formula solicitare de confirmare a măsurii și de luare pe mai departe, a măsurii de supraveghere tehnică.

Participanții au apreciat, în unanimitate, că legea procesual penală - art. 141 alin. (3) C.p.p. - fixează doar momentul până la care se poate cere confirmarea, nu și pe cel începând cu care se poate proceda la sesizarea judecătorului, astfel că nu există niciun impediment pentru a solicita confirmarea măsurii de supraveghere tehnică

autorizată de procuror și, eventual, luarea măsurii de către judecătorul de drepturi și libertăți, anterior expirării termenului de 48 de ore. Este posibil, însă, ca problemele ivite în practică, de natură a împiedica o sesizare mai timpurie, să fie legate de împrejurarea că, în cele mai multe cazuri, pentru a satisface exigența legală privind trimiterea redării rezumative a celor înregistrate la momentul sesizării judecătorului, este nevoie de un interval mai lung de timp.

17. Titlul problemei de drept: Efectele comiterii unei infracțiuni constatate printr-o ordonanță de renunțare la urmărirea penală asupra împlinirii termenului de reabilitare de drept, ulterior unei condamnări cu aplicarea art. 86 C.p.anterior

Materia: penal

Subcategoria: cauze referitoare la executarea sancțiunilor de drept penal

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 86 C.p. 1869

Cuvinte cheie: reabilitare de drept

S-a pus problema, în practica judiciară, dacă în situația prevăzută de art. 86 C.pen din 1969, săvârșirea în termenul de încercare a unei infracțiuni, constatată printr-o ordonanță de renunțare la urmărire penală, are drept consecință înlăturarea intervenirii de drept a reabilitării.

Opinia unanimă a participanților a fost în sensul că nu intervine reabilitarea de drept, câtă vreme legea se referă la comiterea unei infracțiuni, iar nu la condamnarea pentru comiterea acesteia.

18. Titlul problemei de drept: Minor cu vârsta între 14-16 ani urmărit penal pentru infracțiuni comise într-un stat membru UE. Respingerea cererii de punere în executare a unui mandat european de arestare sau admiterea ei. Autoritatea judiciară care are obligația dovedirii discernământului la data săvârșirii faptei

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 98 lit. c) din Legea nr. 302/2004; art. 113 alin. (1) C.p.

Cuvinte cheie: mandat european de arestare, minor

În practică, s-a pus problema dacă în cazul minorului, cetățean român, cu domiciliul în România, în vârstă de 15 ani, urmărit penal într-un stat membru al UE și arestat în lipsă, fiind emis și mandat european de arestare, este incident motivul de refuz prevăzut de art. 98 lit.c) din Legea nr. 302/2004, respectiv "când persoana care este supusă mandatului european de arestare nu răspunde penal datorită vârstei sale, pentru faptele pe care se bazează mandatul de arestare, în conformitate cu legea română."

Într-o opinie, ipoteza avută în vedere de legiuitor este cea prevăzută de art. 113 alin. (1) C.p, referitoare la minorul care nu a împlinit 14 ani și nu răspunde penal, astfel că nu se impune stabilirea discernământului la data comiterii infracțiunilor în străinătate.

Într-o altă opinie, dacă prezumția relativă a lipsei discernământului minorului cu vârsta cuprinsă între 14 și 16 ani nu a fost, anterior judecării cauzei pe fond, înlăturată, ar fi prezent motivul de refuz al punerii în executare a mandatului european de arestare.

Opinia majorității participanților a fost în sensul că ipoteza avută în vedere de legiuitor în art. 98 lit. c) din Legea nr. 302/2004, cu modificările și completările ulterioare constă în cazul prevăzut de art. 113 alin. (1) C.p., referitor la minorul care nu răspunde penal datorită vârstei sale, precum și cazul minorului cu vârsta cuprinsă între 14 și 16 ani, cu privire la care operează o prezumție relativă de lipsă a discernământului.

În practica judiciară s-au pronunțat soluții de respingere a cererii de punere în executare a unui mandat european de arestare, implicit de arestare în vederea executării, a unui minor care nu împlinise 16 ani, întrucât nu existau informații la dosar din care să rezulte că acesta avea discernământ la momentul comiterii faptei (CA Timișoara, Secția penală, sentința penală nr. 197/23.08.2012).

Prin urmare, revine statului emitent obligația de a face dovada existenței discernământului minorului cu vârsta între 14 și 16 ani la data comiterii faptei - solicitând informații suplimentare în acest sens - pentru a putea pune în executare un mandat european de arestare, și nu statului solicitat.

19. Titlul problemei de drept: Redeschiderea procesului penal în cazul judecării în lipsă a persoanei condamnate. Persoana condamnată a formulat, simultan, și o cerere de apel, motivând că apelul este în termen, deoarece minuta hotărârii nu i-a fost comunicată la adresa corectă

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: -

Cuvinte cheie: redeschiderea procesului penal, apel

Problema pornește de la faptul că, la momentul judecării apelului, considerat ca fiind în termen, instanța de apel constată că inculpatul a formulat și o cerere de redeschidere a procesului penal, admisă, la rândul său, de către o altă instanță de judecată, care a și început cercetarea judecătorească.

Într-o opinie, s-a apreciat că instanța de apel, recalificând cererea de apel ca fiind, în realitate o cerere de redeschidere a procesului penal, va declina cauza în favoarea primei instanțe.

Într-o altă opinie, instanța va continua examinarea cauzei – apelului - nefiind incident art. 411 alin. (4) C.p.p.

Opinia majorității participanților a fost în sensul că, având în vedere natura celor două căi de atac, va avea prioritate soluționarea apelului, cale ordinară de atac, apreciată ca fiind în termen de către instanța superioară în grad, și nu calea extraordinară de atac a redeschiderii procesului penal în cazul judecării în lipsă a persoanei condamnate. În situația menționată anterior, în care s-a admis în principiu cererea de redeschidere a procesului penal și s-a început cercetarea judecătorească, soluția logică ar fi în sensul recalificării cererii ca fiind apel și a declinării cauzei la curtea de apel competentă în vederea conexării acesteia la apelul aflat în curs de soluționare.

Nu se poate reține că, în această ipoteză, apelantului i-ar fi încălcat dreptul la apărare/garanția dreptului la un proces echitabil, în ansamblu, câtă vreme calea ordinară de atac a apelului este esențialmente devolutivă, iar instanța de apel va putea administra toate probele necesare aflării adevărului și lămuririi cauzei sub toate aspectele.

În consecință, instanța trebuie să procedeze la judecarea apelului, deoarece este normală epuizarea căilor ordinare de atac înaintea celor extraordinare. În plus, partea își conservă astfel și vocația la declararea recursului în casație.

A fost exprimată și opinia în sensul că, în ipoteza în discuție – a promovării atât a unei cereri de redeschidere a procesului, cât și a unei cereri de apel – ca urmare a admiterii a cererii de redeschidere a procesului penal (soluția asupra admiterii neputând fi atacată decât o dată cu soluția pronunțată asupra fondului cauzei), devin aplicabile dispozițiile art. 469 alin. (7) C.p.p., cu consecința desființării de drept a hotărârii pronunțate în lipsa persoanei condamnate, context în care apelul declarat împotriva unei hotărâri desființate nu mai poate fi soluționat. Soluția este și în favoarea inculpatului care poate, astfel, beneficia, în rejudecarea fondului cauzei, de procedura judecării simplificate, posibilitate care nu îi este recunoscută în judecata în apel.

20. Titlul problemei de drept: Participarea procurorului de la un alt parchet/de la parchetul ierhic superior celui competent să participe la judecata în primă instanță a unei cauze, în cazul imposibilității participării la dezbateri a tuturor procurorilor parchetului competent. Incidenta cauzelor de nulitate prevăzute de art. 281 lit. d) sau art. 282 C.p.p.

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 281 lit. d), art. 282 C.p.p.

Cuvinte cheie: participare procuror, nulitate

Situația a fost semnalată în cazul parchetelor mici iar soluția care a generat opinii contradictorii a constat în desemnarea administrativă a altor procurori de la parchete egale în grad/parchete superioare ierarhic, și nu prin procedura delegării.

Opinia unanimă a participanților a fost în sensul că nu se poate reține incidența vreunui motiv de nulitate în acest caz, câtă vreme este asigurată participarea procurorului la judecata cauzei în primă instanță.

21. Titlul problemei de drept: Momentul de la care începe să curgă termenul de 3 zile pentru introducerea căii de atac a contestației împotriva încheierii prevăzute de art. 346 alin. (1)-(4²) C.p.p.

Materia: penal

Subcategoria: cauze soluționate de judecătorii de cameră preliminară

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 346 (1)-(4²), art. 347 C.p.p.

Cuvinte cheie: contestație, termen

Într-o primă opinie, s-a apreciat că termenul de trei zile începe să curgă de la comunicarea copiei minutei încheierii de camera preliminară, caz în care este indicat să se menționeze în cuprinsul minutei momentul de la care începe să curgă termenul, așa cum s-a reținut și în literatura recentă de specialitate.

Într-o altă opinie, s-a apreciat că termenul de trei zile curge de la comunicarea copiei încheierii de cameră preliminară motivată, astfel că s-a procedat la comunicarea doar a copiei încheierii *in extenso*, fără a mai fi comunicată inițial și copia minutei încheierii de camera preliminară.

Opinia unanimă a participanților a fost în sensul că prevederile art. 346 și art. 347 C.p.p. au în vedere comunicarea încheierilor judecătorului de cameră preliminară și nu a copiilor după minuta încheierii.

Soluția are în vedere, pe de o parte faptul că legiuitorul nu a făcut o atare distincție, ca în cazul comunicării hotărârii judecătorești prin care se soluționează fondul cauzei, iar pe de altă parte termenele scurte de declarare, respectiv soluționare a contestației, conduc la ideea că părțile/subiecții procesuali principali/procurorul, uzând de o cale de atac, trebuie să aibă posibilitatea motivării acesteia, ca o garanție a dreptului la un proces echitabil.

22. Titlul problemei de drept: La soluționarea conflictului negativ de competență se impune citarea părților?

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 51, 353 alin. (1) C.p.p.

Cuvinte cheie: conflict negativ de competență, citare

Într-o opinie, s-a arătat că citarea părților se impune deoarece atunci când pentru o procedură legea nu exclude în mod expres obligativitatea citării, se aplică regula de drept comun în materie - art. 353 alin. (1) C.p.p.

Într-o altă opinie, s-a arătat că, într-o astfel de ipoteză, nu se mai impune citarea părților, dat fiind că legiuitorul nu a mai prevăzut obligația citării părților dar a introdus mențiunea că pronunțarea se face de urgență [art. 51 alin. (6) C.p.p.], intenționând să reglementeze o procedură mai rapidă de soluționare a conflictului negativ de competență.

Participanții la întâlnire, în unanimitate, au apreciat că, în cazul conflictului negativ de competență, instanța ierarhic superioară comună, sesizată de ultima instanță care și-a declinat competența, se va pronunța în ședință publică, cu citarea părților, prin încheiere definitivă - regulatorul de competență.

Soluția este motivată de faptul că legea procesual penală - art. 51 C.p.p. - nu prevede o excepție de la regula soluționării în ședință publică, în condițiile legii citării, iar urgența, în sine, nu justifică o procedură simplificată, în absența unei reglementări exprese în acest sens.

23. Titlul problemei de drept: Neregularitatea rechizitoriului în ipoteza în care organele de urmărire penală, în cazul infracțiunilor prin care s-a produs un prejudiciu (infracțiuni contra vieții persoanei, infracțiuni de evaziune

fiscală etc.) nu identifică persoanele vătămate prin infracțiune și nici nu le aduc la cunoștință dreptul de a se constitui parte civilă în cadrul procesului penal, actul de sesizare neconținând mențiuni referitoare la latura civilă a cauzei

Materia: penal

Subcategoria: cauze soluționate de judecătorii de cameră preliminară

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 20, art. 328, art. 345 alin. (3) C.p.p.

Cuvinte cheie: neregularitate rechizitoriu

Această dezbatere a fost generală de faptul că în unele acte de sesizare având ca obiect infracțiuni de omor, în ceea ce privește latura civilă a cauzei, organele de urmărire penală nu au identificat în cursul urmăririi penale soțul supraviețuitor, respectiv descendenții minori și majori ai victimei, cu consecința imposibilității identificării și citării acestora în proces de către judecătorul de cameră preliminară, respectiv de către instanță.

Aceeași situație a fost constatată și în cazul actelor de sesizare prin care s-a dispus trimiterea în judecată sub aspectul săvârșirii infracțiunii de evaziune fiscală, organul fiscal nefiind interpelat în cursul urmăririi penale cu privire la dreptul de a se constitui parte civilă în cadrul procesului penal pentru prejudiciul cauzat prin săvârșirea infracțiunii.

Potrivit opiniei celor care au propus includerea temei pe agenda întâlnirii, ipoteza menționată, raportat la exigențele art. 20 Cod procedură penală și art. 328 Cod procedură penală, față de imposibilitatea de identificare a persoanelor vătămate posibile părți civile și, implicit, de citare a acestora în procedura de cameră preliminară, se impune a se constata neregularitatea rechizitoriului astfel întocmit, procedând conform art. 345 alin. (3) Cod procedură penală, cu posibila consecință finală a restituirii cauzei la parchet.

Potrivit art. 328 alin. (2) Cod procedură penală, care reglementează cuprinsul rechizitoriului, în rechizitoriu se arată numele și prenumele persoanelor care trebuie citate la instanță, cu indicarea calității lor în proces și locul unde urmează a fi citate.

Urmare a încălcării prevederilor art. 20 Cod procedură penală, care instituie obligația organelor judiciare de a aduce la cunoștința persoanelor vătămate dreptul de a se constitui parte civilă în cadrul procesului penal, după o prealabilă identificare a acestora, și a art. 328 Cod procedură penală, care statuează că rechizitoriul trebuie să conțină, printre altele, mențiuni cu privire la fapta care formează obiectul urmăririi penale, descrisă atât sub aspectul laturii penale, cât și sub aspectul laturii civile, precum și orice mențiuni necesare pentru soluționarea cauzei, având în vedere că judecătorul de cameră preliminară, în majoritatea cazurilor, se află în imposibilitatea obiectivă de a identifica persoanele care au vocația de a deveni părți civile în cauză, cu consecința imposibilității citării acestora în procedura de cameră preliminară, se impune a se constata neregularitatea rechizitoriului întocmit în asemenea condiții.

Participanții la întâlnire au apreciat, în unanimitate, că este vorba despre o nulitate relativă, rezultată din încălcarea art. 20 C.p.p. și că există posibilitatea introducerii acțiunii civile pe cale separată.

Întrucât constituirea ca parte civilă se poate face până la începerea cercetării judecătorești, poate apărea ipoteza în care judecătorul vrea să suplinească lipsurile urmăririi penale dar nu are moștenitorii nici măcar identificați. În acest caz, singura soluție ar fi restituirea pentru remedierea neregularității actului de sesizare.

În cazul evaziunii fiscale însă, nu s-ar justifica o atare soluție, dat fiind că se poate cita persoana vătămată, în această calitate, la primul termen când se poate discuta dacă există sau nu o cerere de constituire de parte civilă în cauză. Vătămat fiind statul, că se poate dispune citarea în această calitate la primul termen și se poate discuta atunci despre constituirea de parte civilă.

24. Titlul problemei de drept: Admisibilitatea contestației împotriva încheierii prin care judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată modifică temporar (acordare de permisiuni) obligațiile din conținutul controlului judiciar sau al arestului la domiciliu

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 205 alin. (1), art. 206 alin. (1) C.p.p.; Decizia ÎCCJ nr. 25/2015 (RIL)

Cuvinte cheie: contestație, control judiciar, arest la domiciliu

Este vorba despre situația inculpaților trimiși în judecată sub puterea unei măsuri preventive - arest la domiciliu sau control judiciar - ce solicită modificarea temporară, prin acordarea de permisiuni, a obligațiilor din conținutul controlului judiciar sau al arestului la domiciliu.

Potrivit art. 205 alin. (1) C.p.p.: „Împotriva încheierilor prin care judecătorul de cameră preliminară dispune asupra măsurilor preventive inculpatul și procurorul pot formula contestație, în termen de 48 de ore de la pronunțare sau, după caz, de la comunicare”, iar conform art. 206 alin. (1): „Împotriva încheierilor prin care instanța dispune, în primă instanță, asupra măsurilor preventive inculpatul și procurorul pot formula contestație, în termen de 48 de ore de la pronunțare sau, după caz, de la comunicare”.

În interpretarea acestor texte, în doctrină (*Noul cod de procedură penală comentat* - Nicolae Volonciu ș.a., Ed. Hamangiu 2015, pag. 455) s-a arătat că „noul cod deschide posibilitatea exercitării căii de atac a contestației în toate cazurile, indiferent de natura chestiunii discutate în legătură cu măsurile preventive - spre deosebire de vechiul cod, care prevedea anumite excepții”.

În practica judiciară au existat atât soluții în sensul inadmisibilității contestației, motivate în sensul că „împotriva încheierilor prin care instanța dispune, în primă instanță, asupra măsurilor preventive inculpatul și procurorul pot formula contestație în 48 de ore de la pronunțare sau, după caz, de la comunicare”. *Per a contrario*, încheierile prin care se dispune în primă instanță asupra altor măsuri decât cele preventive și cu privire la care nu există o prevedere expresă cu referire la calea de atac, sunt definitive. S-a mai reținut că a accepta că încheierea prin care se încuviințează, în cadrul controlului judiciar, depășirea limitei teritoriale fixate este supusă căii de atac a contestației, presupune practic golirea de conținut a acestei instituții, ivindu-se situații în care promovarea căii de atac împotriva acestei încheieri neexecutorii (în situația aprecierii că are cale de atac) să conducă la înlăturarea în timp a necesității depășirii limitei teritoriale. S-a subliniat că legiuitorul a prevăzut această încuviințare de a depăși limita teritorială tocmai în situația ivirii unor împrejurări speciale/urgente ce nu suferă amânare, aceasta fiind și explicația neprevederii în mod expres a căii de atac.

Au existat însă și soluții în sensul admisibilității contestației, în cuprinsul cărora, însă, admisibilitatea căii de atac nu a făcut obiectul unei analize distincte.

În opinia redactorului referatului prin care s-a propus includerea problemei pe agenda întâlnirii, dispozițiile art. 205 alin. (1) și art. 206 alin. (1) Cod procedură penală nu disting, instituind dublul grad de jurisdicție în cazul încheierilor prin care prima instanță dispune asupra măsurilor preventive, indiferent de limitele acestei dispoziții, modificarea temporară a unor obligații constituind, în esență, un act de dispoziție asupra măsurii preventive.

Din analiza Deciziei nr. 25/2015 pronunțate de ÎCCJ - completul competent să judece recursul în interesul legii rezultă că instanța supremă a recunoscut instituirea, ca principiu, a dublului grad de jurisdicție în cazul încheierilor prevăzute de art. 204 alin. (1) Cod procedură penală - text cu o formulare similară, statuând faptul că de la acest principiu se poate deroga în situația unor căi de atac reglementate distinct (art. 213, art. 215¹ Cod procedură penală).

Prin urmare, autorul referatului a apreciat ca fiind admisibilă contestația împotriva încheierii prin care judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată modifică temporar (acordare de permisiuni) obligațiile din conținutul controlului judiciar sau al arestului la domiciliu.

Punctul de vedere împărtășit în unanimitate de către participanți a fost în sensul că este corectă această din urmă opinie exprimată de redactorul referatului, dat fiind că dispozițiile procesual penale - art. 205 alin. (1) și art. 206 alin. (1) C.p.p. - nu exclud în mod expres de la posibilitatea invocării prin intermediul căii de atac a contestației criticile referitoare la conținutul controlului judiciar/obligațiile pe care trebuie să le respecte persoana în cauză pe durata arestului la domiciliu.

Intenția legiuitorului a fost de a da posibilitatea persoanei acuzate să declare o cale de atac împotriva măsurilor preventive dispuse în cauză, indiferent că prin încheierea respectivă s-a statuat exclusiv cu privire la obligații sau atât cu privire la luare, cât și la individualizarea obligațiilor. Mai mult, nici nu s-ar putea realiza individualizarea măsurii preventive pe durata executării ei decât în ipoteza în care se admite ideea posibilității contestării tuturor dispozițiilor luate pe parcursul soluționării cauzei cu privire la măsura preventivă respectivă.

25. Titlul problemei de drept: Efectele contestației formulate de inculpat împotriva unei încheieri prin care se dispune înlocuirea unei măsuri preventive cu o altă măsură preventivă, în ipoteza soluționării contestației după expirarea duratei pentru care s-a dispus anterior măsura preventivă

Materia: penal

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 204 alin. (3)-(5), art. 205 alin. (3)-(5), art. 206 alin. (3)-(5), art. 241 alin. (1) lit. a)

C.p.p.

Cuvinte cheie: contestație, înlocuire măsură preventivă

Este vorba despre situația în care se dispune înlocuirea unei măsuri preventive cu o altă măsură preventivă, încheierea nu este contestată de către parchet, ci doar de inculpat, iar contestația este soluționată după expirarea măsurii preventive dispuse anterior și cu privire la care s-a dispus înlocuirea.

Potrivit art. 204 alin. (3), (4), (5) C.p.p., contestația formulată împotriva încheierii prin care s-a dispus luarea sau prelungirea unei măsuri preventive ori prin care s-a constatat încetarea de drept a acesteia nu este suspensivă de executare. Contestația formulată de inculpat se soluționează în termen de 5 zile de la înregistrare. Contestația formulată de procuror împotriva încheierii prin care s-a dispus respingerea propunerii de prelungire a arestării preventive, revocarea unei măsuri preventive sau înlocuirea unei măsuri preventive cu o altă măsură preventivă se soluționează înainte de expirarea duratei măsurii preventive dispuse anterior.

Conform art. 205 alin. (3), (4), (5) C.p.p., contestația formulată împotriva încheierii prin care s-a dispus luarea sau menținerea unei măsuri preventive ori prin care s-a constatat încetarea de drept a acesteia nu este suspensivă de executare. Contestația formulată de inculpat se soluționează în termen de 5 zile de la înregistrare. Contestația formulată de procuror împotriva încheierii prin care s-a dispus revocarea unei măsuri preventive sau înlocuirea unei măsuri preventive cu o altă măsură preventivă se soluționează înainte de expirarea duratei măsurii preventive dispuse anterior.

Potrivit art. 206 alin. (4), (5), (6) C.p.p., contestația formulată împotriva încheierii prin care s-a dispus luarea sau menținerea unei măsuri preventive ori prin care s-a constatat încetarea de drept a acesteia nu este suspensivă de executare. Contestația formulată de inculpat se soluționează în termen de 5 zile de la înregistrare. Contestația formulată de procuror împotriva încheierii prin care s-a dispus revocarea unei măsuri preventive sau înlocuirea unei măsuri preventive cu o altă măsură preventivă se soluționează înainte de expirarea duratei măsurii preventive dispuse anterior.

Conform art. 241 alin. (1) lit. a) C.p.p., măsurile preventive încetează de drept la expirarea termenelor prevăzute de lege sau stabilite de organele judiciare.

În interpretarea acestor texte, în doctrină (*Noul cod de procedură penală comentat - Nicolae Volonciu ș.a.*, Ed. Hamangiu 2015, pag. 458) s-a arătat că: „Pentru calea de atac exercitată de procuror împotriva unei încheieri prin care s-a respins propunerea de prelungire a măsurii, s-a dispus înlocuirea măsurii preventive cu alta (indiferent de ipoteza trecerii la o măsură mai blândă sau una mai gravă) sau s-a revocat măsura preventivă, soluționarea contestației trebuie să se facă de judecătorul de la instanța superioară înainte de expirarea duratei măsurii preventive anterior dispuse. În această situație, trebuie să remarcăm faptul că, dacă s-a depăși acest termen [contestația fiind în aceste cazuri, potrivit interpretării art. 204 alin. (3) NCPP, suspensivă de executare], inculpatul s-ar afla încă sub puterea măsurii preventive anterior luate, iar termenul ei expirând, s-ar ajunge la încetarea de drept a măsurii, contestația formulată de procuror rămânând astfel fără obiect”.

În practica judiciară au existat atât soluții în sensul inexistenței incidenței încetării de drept a măsurii preventive, în motivarea cărora judecătorul a constatat că de la data la care s-a procedat în precedent, la verificarea stării de arest și până la sesizarea judecătorului de cameră preliminară din cadrul Curții cu soluționarea contestației parchetului, s-a depășit termenul de 30 de zile prevăzut de art. 207 alin. (6) Cod procedură penală, astfel încât desființarea soluției nu ar mai constitui, în cazul acestor inculpați, un remediu procesual adecvat, măsura arestării preventive nemaiputând fi menținută în cazul acestora.

Au existat însă și soluții în sensul incidenței încetării de drept a măsurii, în motivarea cărora s-au reținut următoarele:

Potrivit dispozițiilor art. 550 alin. (1) C.pr.pen., hotărârile instanțelor penale devin executorii la data când au rămas definitive, excepție făcând acele hotărâri nedefinitive care sunt executorii atunci când legea o dispune, așa cum prevede alin. (2) al acestui articol.

O normă specială în sensul alin. (2) al art. 550 C.pr.pen. este cea prevăzută de art. 204 alin. (3) C.pr.pen., potrivit căruia contestația formulată împotriva încheierii prin care s-a dispus luarea sau prelungirea unei măsuri preventive ori prin care s-a constatat încetarea de drept a acesteia nu este suspensivă de executare. Interpretând acest text de lege, se constată că încheierile prin care judecătorul de drepturi și libertăți dispune luarea unei măsuri preventive (din oficiu sau la propunerea procurorului), cele prin care admite propunerile formulate de procuror în vederea prelungirii unei măsuri preventive ori cele prin care constată, la cererea procurorului, a inculpatului sau din oficiu, încetată de drept o măsură preventivă anterior dispusă sunt executorii de la data pronunțării, chiar dacă nu sunt încă definitive, întrucât sunt supuse căii de atac a contestației.

Totodată, din interpretarea *per a contrario* a acestor dispoziții legale rezultă că toate celelalte încheieri pronunțate în materia măsurilor preventive (de exemplu, prin care se respinge propunerea de prelungire a arestării preventive ori se admite o cerere de înlocuire a unei măsuri preventive cu o alta mai ușoară) nu sunt executorii, declararea căii de atac amânând nu doar momentul rămânerii definitive a încheierii, dar și punerea în executare a celor dispuse de judecător până la soluționarea contestației.

Examinând dispozițiile art. 204 alin. (5) C.pr.pen., judecătorul de drepturi și libertăți a constatat că, pentru calea exercitată de procuror împotriva unei încheieri prin care s-a respins propunerea de prelungire a măsurii, s-a dispus înlocuirea măsurii preventive cu o alta mai gravă sau mai ușoară ori s-a revocat măsura preventivă, soluționarea contestației de către judecătorul de la instanța superioară trebuie să se facă înainte de expirarea măsurii preventive anterior dispuse.

Această soluție legislativă a fost aleasă de legiuitor, pe de o parte, pornind de la presupunerea că inculpatul nu ar avea niciun interes să conteste măsura, iar, pe de altă parte, întrucât, dacă s-ar depăși acest termen, având în vedere că în această situație calea de atac a contestației este suspensivă de executare, s-ar ajunge la încetarea de drept a măsurii preventive anterior dispuse, iar contestația formulată de procuror ar rămâne fără obiect.

Deși dispozițiile alin. (5) al art. 204 C.pr.pen. stabilesc obligația judecătorului de a soluționa contestația înainte de expirarea măsurii preventive anterior dispuse doar în cazul căii de atac promovate de procuror, judecătorul de drepturi și libertăți de la Înalta Curte de Casație și Justiție a apreciat că acest text de lege nu poate fi interpretat în sensul că o eventuală contestație exercitată de inculpat ar putea fi judecată și după expirarea duratei măsurii dispuse anterior, chiar dacă măsura cu care a fost înlocuită este una mai ușoară, precum controlul judiciar, cum este cazul în speță.

Aceasta, deoarece controlul judiciar, deși este o măsură neprivativă de libertate, mai ușoară decât arestul la domiciliu și arestarea preventivă, rămâne totuși o măsură preventivă, inculpatul fiind supus, prin instituirea unor obligații și interdicții, unui control al autorității judiciare de natură a atinge scopul prevăzut de lege prin instituirea lui, situație în care se poate aprecia rezonabil că are un interes legal în a o contesta.

Prin prisma acestor dispoziții, judecătorul de drepturi și libertăți a apreciat că, în speță, contestațiile formulate de inculpat împotriva încheierii prin care s-a dispus înlocuirea măsurii arestului la domiciliu cu măsura controlului judiciar, trebuiau soluționate înainte de data expirării măsurii anterior dispuse.

Prin nesoluționarea contestațiilor promovate de inculpați înainte de această dată, judecătorul de drepturi și libertăți a apreciat că au devenit incidente dispozițiile art. 241 alin. (1) lit. a) C.pr.pen., potrivit cărora măsura preventivă încetează de drept la momentul expirării termenului stabilit de organele judiciare, măsura preventivă a controlului judiciar neputând să curgă întrucât, fiind vorba de o încheiere de înlocuire a unei măsuri preventive cu o alta și nu de luare ori prelungire a unei măsuri preventive, respectiva hotărâre nu era executorie la data de 6 iulie 2015.

În opinia redactorului referatului prin care s-a propus includerea acestei probleme pe agenda întâlnirii, contestația împotriva încheierii prin care se dispune înlocuirea măsurii preventive nu este suspensivă de executare, la momentul expirării duratei măsurii preventive dispuse anterior aceasta încetând de drept.

Obligația de a constata încetarea de drept revine, conform art. 241 alin. (2) Cod procedură penală, instanței de control judiciar investite cu soluționarea contestației.

Participanții la întâlnire, în unanimitate, au apreciat că atât contestația formulată de inculpat, cât și cea formulată de procuror trebuie soluționate înainte de expirarea duratei măsurii preventive dispuse anterior în cauză, chiar dacă textul de lege ar diferenția aparent modul de soluționare a celor două categorii de contestații. Prin reglementarea expresă a unui termen de 5 zile de la înregistrare, legiuitorul a intenționat să protejeze suplimentar inculpatul sub aspectul evitării unor eventuale situații de incertitudine cu privire la posibilitatea exercitării depline a drepturilor și libertăților sale; nu există de altfel niciun argument pentru care contestația formulată de inculpat să poată fi soluționată și după data expirării duratei măsurii preventive anterior dispuse, iar cea formulată de procuror să fie judecată înainte de acest moment. O altă interpretare ar aduce atingere principiului egalității armelor în fața judecătorului cu privire la măsurile preventive ce pot fi dispuse pe parcursul soluționării cauzei, în dezacord cu jurisprudența națională, dar și cu jurisprudența europeană (cauzele Tarău c. României, Hotărârarea din 24 februarie 2009; Catal c. Turciei, Hotărârarea din 17 aprilie 2012 etc.).

Prin urmare, în cazul în care contestația inculpatului formulată împotriva unei încheieri prin care s-a înlocuit o măsură preventivă cu alta este soluționată după expirarea duratei măsurii preventive dispuse anterior, aceasta din urmă se constată încetată de drept la împlinirea termenului.

În cadrul dezbaterilor a fost pusă în discuție și soluția în situația în care, într-un demers paralel celui de înlocuire a măsurii preventive, instanța se pronunță asupra unei cereri distincte, de prelungire a măsurii preventive, prin admiterea acesteia, anterior pronunțării asupra cererii de înlocuire a măsurii. În această situație, având în vedere caracterul executoriu al încheierii de prelungire a măsurii preventive, nu se mai pune problema încetării.

26. Titlul problemei de drept: Infrațiunea de punere în circulație sau conducere a unui vehicul neînmatriculat - art. 334 alin. (4) noul Cod penal. Elemente constitutive

Subcategoria: infracțiuni

Obiect ECRIS:

Acte normative incidente: art. 334 alin. (4) C.p.

Cuvinte cheie: punere în circulație sau conducere a unui vehicul neînmatriculat, lipsă asigurare RCA

Este vorba despre ipoteza în care o persoană conduce, pe drumurile publice, un autovehicul înmatriculat în alt stat fără a deține o asigurare RCA valabilă.

În practică există soluții definitive în sensul incidentei art. 16 alin. (1) lit. b) teza finală Cod procedură penală - fapta nu este prevăzută de legea penală, în motivarea cărora s-au reținut următoarele: „Analizând fapta cu care a fost sesizată, anume conducerea unui vehicul înmatriculat în alt stat fără drept de circulație în România, prevăzută de art. 334 alin. (4) C.pen., prima instanță a constatat că, în raport de art. 48, art. 56 și art. 64 din Legea nr. 136/1995, rezultă fără echivoc că în situația în care o persoană folosește pe teritoriul României un autovehicul înmatriculat sau înregistrat în alt stat și neasigurat sau pe parcursul șederii în țară asigurarea a expirat, datorează prime de asigurare, fiind obligat să își încheie o asigurare de răspundere valabilă la un asigurator român sau străin care are corespondent în țară, această abatere fiind calificată de lege ca și contravenție.

Alta ar fi fost situația în care autovehiculul înmatriculat în alt stat avea numărul de înmatriculare expirat sau fusese radiat, în acest caz nemaiputându-se vorbi de existența unei asigurări valabile, fapta căzând sub incidența legii penale.

Rezultă din cuprinsul prevederilor legale menționate că fapta de a circula cu un autoturism înmatriculat în alt stat fără asigurare valabilă sau cu asigurarea expirată în timpul șederii în România este incriminată, prin lege specială, drept contravenție, astfel încât nu poate intra în conținutul constitutiv al infracțiunii prevăzute de art. 334 alin. (4) C.pen., potrivit principiului legalității, recunoscut și consacrat atât de doctrină, cât și de practica în materie ca fiind unul dintre principiile de bază ce guvernează procesul penal și transpus în art. (1) C.pen. (*nullum crimen sine lege*).

În acest context, principiul legalității incriminării și pedepsei, consacrat de art. 7 parag. 1 din Convenția europeană asupra drepturilor omului și a libertăților fundamentale, impune, între altele, ca legea să definească în mod clar infracțiunile și pedepsele, pentru respectarea principiului previzibilității. Termenul de „lege” înglobează dreptul atât de origine legislativă, cât și jurisprudențială și implică o serie de condiții de natură calitativă, între care cele ale accesibilității și previzibilității.

Sub acest aspect, în mod constant a statuat Curtea Europeană a Drepturilor Omului că semnificația noțiunii de „previzibilitate” depinde într-o mare măsură de conținutul textului de care este vorba, de domeniul pe care îl acoperă, precum și de numărul și calitatea destinatarilor săi (*Dragotoniu și Militaru-Pidhorni împotriva României, Groppera Radio AG și alții împotriva Elveției*), iar previzibilitatea legii nu se opune ideii ca persoana interesată să fie nevoită să recurgă la o bună consiliere pentru a evalua, la un nivel rezonabil, consecințele care ar putea decurge dintr-o anumită acțiune ori inacțiune a sa.

În același timp, principiul legalității incriminării și pedepsei nu se opune ca o anumită acțiune sau omisiune să fie calificată și sancționată, într-un anumit sistem de drept, concomitent atât ca faptă de natură infracțională, cât și ca faptă de natură administrativă, contravențională. Esențial este ca legea care prevede infracțiunea să răspundă exigențelor de accesibilitate și previzibilitate.

Altfel spus, pentru conduite care sunt în mod esențial aceleași nu este exclusă incriminarea lor atât pe tărâmul dreptului penal, cât și al celui contravențional, iar această dublă incriminare nu se confundă cu operațiunea ulterioară, aceea a sancționării, când, într-adevăr principiul *ne bis in idem* exclude dubla sancțiune pentru același fapt.

În același timp, s-a constatat că art. 334 alin. (4) teza a II-a C.pen. este redactat într-o manieră care creează confuzii destinatarilor săi asupra întinderii laturii obiective a infracțiunii sau certitudinea că numai anumite acțiuni ar intra în conținutul acesteia, respectiv ce presupune în concret circulația unui vehicul înmatriculat în alt stat fără drept de circulație în România.

În aplicarea principiului *non bis in idem*, transpus în art. 6 C.pr.pen. și art. 4 din Protocolul nr. 7 adițional la Convenția europeană a drepturilor omului, nimeni nu poate fi tras la răspundere, judecat sau sancționat de două ori de către jurisdicțiile aceluiași stat, pentru săvârșirea unei fapte pentru care a fost deja achitat sau condamnat printr-o hotărâre definitivă, conform legii și procedurii penale ale acestui stat.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că pentru a se stabili dacă fapta intră în domeniul materiei penale trebuie luate în considerare o serie de criterii alternative, respectiv calificarea juridică a infracțiunii litigioase în dreptul național, natura acesteia și severitatea sancțiunii aplicabile.

Deși aplicabilitatea art. 4 din Protocolul nr. 7 la Convenție este restrânsă doar în cazul deschiderii unei noi proceduri judiciare împotriva aceleiași persoane pentru același delict, în acord și cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, o faptă nu poate fi calificată concomitent ca fiind de natură penală și contravențională, fiind astfel nelegală aplicarea unei duble sancțiuni (*Ruotsalainen c. Finlanda, 16.06.2009, 13079/03*).

În concluzie, cu privire la această faptă reținută în actul de sesizare în sarcina inculpatului, de a conduce un autoturism înmatriculat în alt stat, respectiv Bulgaria, fără a avea asigurare valabilă sau cu asigurare expirată, s-a constatat că aceasta

îmbracă forma juridică a unei contravenții, sens în care singura soluție viabilă nu poate fi decât achitarea (fapta nu este prevăzută de legea penală, cazul în care fapta materială, obiectivă, aparține domeniului normativ nepenal).

Fără existența unor elemente obiective și subiective corespunzătoare conținutului constitutiv al unei fapte penale nu există infracțiune.”

Există însă și soluții definitive în sensul că fapta este incriminată de legea penală, în motivarea cărora s-au reținut următoarele:

Dispozițiile art. 334 alin. (4) Cod penal sancționează ca infracțiune fapta de a conduce pe drumurile publice ... a unui vehicul înmatriculat în alt stat, care nu are drept de circulație în România.

Curtea reține că, potrivit dispozițiilor art. 82 alin. (2) din O.U.G. nr. 195/2002, autovehiculele înmatriculate în alte state pot circula pe teritoriul României numai pe perioada cât sunt asigurate pentru cauzele de răspundere civilă ca urmare a prejudiciilor produse prin accidente de autovehicule.

Pe cale de consecință, în speță, de la data expirării asigurării auto obligatorii, autoturismul nu mai are drept de circulație în România, intrând astfel în categoria vehiculelor ce intră în sfera de sancționare a dispozițiilor art. 334 alin. (4) Cod penal.

Dispozițiile legale invocate de instanța de fond pentru a argumenta soluția de achitare vizează aplicarea de sancțiuni contravenționale, nu penale, care nu pot prevala prevederii exprese a legii penale, prevedere clară și explicită prin folosirea sintagmei "fără drept de a circula pe teritoriul României".

Curtea nu poate îmbrățișa opinia instanței de fond, întrucât aceasta restrânge nejustificat sfera situațiilor sancționate penal, o atare restrângere neavând - în opinia Curții - temei legal.

Existența și a unor sancțiuni contravenționale în ipotezele inexistenței asigurării auto obligatorii, prevăzute de legea asigurărilor, se justifică prin necesitatea sancționării cel puțin administrativ și a situațiilor ce nu pot face obiectul unei cauze penale, și în nici un caz de a înlătura posibilitatea sancționării penale a faptelor ce pot fi constatate și ca infracțiuni.

Mai mult, contrar instanței de fond, Curtea reține că inculpatul a cunoscut cu exactitate situația autoturismului condus.

Reține că și anterior, la data de 06.07.2014, acesta a fost depistat conducând același autoturism. Mai mult, conform propriilor declarații, inculpatul conducea mașina în cauză în mod regulat, când dorea, în plus precizând că văzuse actele mașinii.

În aceste condiții, inculpatul, care conducea după discreție autoturismul în cauză și se comporta ca un detentor al acestuia, nu poate în mod rezonabil susține că s-a aflat în eroare în legătură cu situația juridică a asigurării auto obligatorii.

Pe cale de consecință, instanța de control judiciar apreciază întrunite elementele constitutive ale infracțiunii prevăzute de art. 334 alin. (4) Cod penal, urmând a pronunța o soluție de condamnare și cu privire la această infracțiune.

Participanții la întâlnire, în unanimitate, au apreciat că fapta inculpatului de a conduce pe drumurile publice din România un autoturism înmatriculat în alt stat, în condițiile în care nu deține asigurare de răspundere civilă valabilă sau a cărui asigurare a expirat nu este prevăzută de legea penală, pentru considerentele expuse anterior, în mod special, având în vedere principiul previzibilității și caracterului accesibil al legislației în vigoare.

27. Probleme administrative

În cadrul acestei secțiuni au fost puse în discuție următoarele aspecte:

a) lipsa, în anumite instanțe, a accesului procurorilor la Ecris;

b) aspecte privind colaborarea cu unitățile de parchet, în sensul stabilirii unei practici cu privire la natura cauzelor la care participă procurorii de ședință DNA, DIICOT sau procurori de pe lângă instanțe în ședințele de judecată atunci când se judecă alte cauze decât cele de fond, de exemplu: contestații la executare sau liberări condiționate și cine are obligația de a-i anunța să se prezinte la ședința de judecată. În practică au fost situații în care procurorul de ședință a precizat în ședința publică că nu participă la anumite cauze de acest gen întrucât a apreciat că sunt de competența altor unități de parchet, invocând anumite ordine primite pe cale ierarhică.

S-a apreciat că în această situație procurorul care se abține de a participa la ședința de judecată pentru motivul invocat are și obligația ca, anterior datei ședinței de judecată, să informeze procurorul competent să se prezinte la sală la data stabilită pentru judecarea cauzei.

Data fiind natura cauzelor menționate, instanța de judecată nu are posibilitatea de stabili competența unităților de parchet care urmează să participe la judecarea acestor cauze. Tipurile de cauze la care participă procurorii din cadrul structurilor specializate sunt stabilite prin lege (DNA), respectiv prin ordin al Procurorului General al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

S-a mai menționat că problema pusă în discuție vizează mai degrabă aspecte de comunicare, cu consecințe în plan administrativ.

c) modalitatea în care sunt redactate în practică declarațiile inițiale ale inculpatului – scrise de mână, neclare, greu lizibile, fără a respecta formatul întrebare-răspuns prevăzut de lege. S-a precizat că situația este generată de condițiile în care, în prezent, se iau aceste declarații, de cele mai multe ori de organele de poliție, cu mijloace logistice necorespunzătoare existente la nivelul secțiilor de poliție.

d) problema corpurilor delictale depuse la dosar;

e) lipsa spațiilor adecvate pentru consultarea dosarelor de către procurorii de ședință.

În cadrul dezbaterilor, Agentul Guvernamental pentru Curtea de Justiție a Uniunii Europene, dl. Horațiu Răzvan Radu, a realizat o prezentare cu privire la elemente de actualitate din jurisprudența CJUE în materia mandatului european de arestare.

Principalele elemente evidențiate au fost:

➤ jurisprudența constantă până în prezent a CJUE în materia principiilor aplicabile în materia mandatului european de arestare (încrederea și recunoașterea reciprocă) a suferit o serie de nuanțări inclusiv în cauze recente contra României – cauzele Bob-Dogi și Căldăraru.

➤ În cauza Bob-Dogi (cauza C-241/15, Bob-Dogi, Hotărârarea din 1 iunie 2016), Curtea a fost sesizată cu întrebarea preliminară privind posibilitatea existenței unui motiv de neexecutare implicit a mandatului european de arestare, în ipoteza în care emiterea mandatului european de arestare nu a fost precedată de emiterea unui mandat național de arestare. Hotărârarea CJUE a statuat că existența unui mandat de arestare național se analizează ca o cerință de validitate a mandatului european de arestare, în sensul prevederilor art. 8 alin. (1) lit. (c) din Decizia-cadru 2002/584, astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299, nerespectarea ei determinând, în principiu, autoritatea judiciară de executare să nu dea curs mandatului de arestare.¹

➤ În cauza Căldăraru (cauzele conexe C-404/15 și C-659/15) CJUE a admis posibilitatea neexecutării mandatului european de arestare dacă există un risc real ca persoana ce face obiectul mandatului să fie supusă unui tratament inuman sau degradant în statul emitent al mandatului², sub rezerva însă a îndeplinirii unor condiții care, cel puțin la prima vedere, din modalitatea de redactare a hotărârii, par a fi avute în vedere cumulativ. Astfel, Curtea face referire la necesitatea ca autoritatea de executare să aibă în vedere "informații obiective, fiabile, precise și actualizate referitoare la condițiile de detenție din statul emitent, care demonstrează deficiențe sistemice sau generalizate ori cu privire la anumite grupuri de persoane sau la anumite penitenciare".

➤ Cauza Piotrovski (cauza C-367/16), pendinte în fața Curții, vizează interpretarea art. 3 pct. 3 din Decizia-cadru 2002/584/JAI privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre (speța vizează situația unui minor, în vârstă de 17 ani condamnat în Polonia - instanța emitentă a mandatului european, statul de executare fiind Belgia; potrivit legislației penale din Polonia, răspunderea penală este antrenată începând cu vârsta de 17 ani, în timp ce potrivit dreptului penal belgian, minorul cu vârsta între 16-18 ani răspunde penal, legea circumstanțind însă răspunderea la anumite tipuri de infracțiuni și anumitor condiții procedurale, printre care și aceea ca parchetul să fie sesizat de către instanța competentă în materie de minori). În acest context factual, instanța din Belgia a supus atenției CJUE 3 probleme:

- dacă pot fi predați și minorii care, după caz, răspund sau nu penal;

- în cazul unui răspuns afirmativ, tipul analizei pe care instanța de executare este chemată să îl facă: o analiză *in abstracto*, limitată la verificarea îndeplinirii condițiilor legale (de ex. vârsta) sau una în concret, care să vizeze și alte elemente specifice cauzei (de exemplu, similitudinea condițiilor din statul de executare și cele din statul emitent);

- dacă analiza *in concreto* trebuie să fie circumstanțiată scopului predării: efectuarea urmăririi penale, respective executarea pedepsei.

Punctul de vedere susținut de partea română, prin Agentul Guvernamental pentru CJUE, a fost în sensul că:

- analiza aspectului privind posibilitatea predării minorilor trebuie realizată de o manieră care să permită statelor

¹ "Articolul 8 alineatul (1) litera (c) din Decizia-cadru 2002/584, astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299, trebuie interpretat în sensul că, atunci când un mandat european de arestare, care se întemeiază pe existența unui „mandat de arestare” în sensul acestei dispoziții, nu cuprinde indicarea existenței unui mandat de arestare național, autoritatea judiciară de executare nu trebuie să îi dea curs dacă, având în vedere informațiile furnizate în aplicarea articolului 15 alineatul (2) din Decizia-cadru 2002/584, cu modificările ulterioare, precum și toate celelalte informații de care dispune, această autoritate constată că mandatul european de arestare nu este valid întrucât a fost emis fără să fi fost emis în mod efectiv un mandat de arestare național distinct de mandatul european de arestare”.

² "(...) dacă, în lumina informațiilor furnizate sau a oricărei alte informații de care dispune, autoritatea responsabilă de executarea mandatului constată că există, în privința persoanei care face obiectul mandatului, un risc real de tratament inuman sau degradant (în speță, acest risc viza condițiile de detenție din statul membru emitent al mandatului – n.n.), executarea mandatului trebuie amânată până la obținerea de informații complementare care permit înlăturarea existenței unui asemenea risc. Dacă existența acestui risc nu poate fi înlăturată într-un termen rezonabil, această autoritate trebuie să decidă dacă este necesar să se pună capăt procedurii de predare”.

membre în care sunt executate mandate europene de arestare privind minori să realizeze predarea acestora dacă minorii pot răspunde penal, fiind îndeplinite cerința vârstei minime, precum și celelalte cerințe vizând răspunderea penală a minorilor prevăzute de legislația respectivelor state. De asemenea, având în vedere principiul recunoașterii reciproce, autoritatea de executare nu are posibilitatea de a exprima cauza pe fond, ci poate doar să solicite, cu ocazia executării mandatului european, informații suplimentare (date ce reies din probele deja administrate).

-nu este suficientă o verificare *in abstracto* a îndeplinirii cerinței vârstei minime pentru a angaja răspunderea penală, ci este necesară o examinare *in concreto*, de la caz la caz, pentru a stabili dacă minorul îndeplinește condițiile legale care atrag răspunderea penală;

- scopul pentru care se solicită predarea (efectuarea urmării penale sau executarea pedepsei) nu este relevant în analiza îndeplinirii condițiilor pentru anagajarea răspunerii penale a minorului.

Întocmit: judecător Ana Cristina Lăbuș, formator cu normă întreagă INM

procuror Alexandra Mihaela Șinc, formator cu normă întreagă INM

Nadia-Simona Țăran, personal de specialitate juridică asimilat judecătorilor și procurorilor, INM